

Cerkveni dokumenti 70
ZAKRAMENT SPRAVE

Janez Pavel II.

Zakrament pokore

Sedem govorov in apostolsko pismo

Papeški svet za družino

Priročnik za spovednike

o nekaterih vprašanjih zakonske morale

Družina
Ljubljana
1997

CERKVENI DOKUMENTI 70

Naslov izvirnikov:

- Giovanni Paolo II, IL SACRAMENTO DELLA PENITENZA, SETTE ALLOCUZIONI E UNA LETTERA APOSTOLICA, Libreria Editrice Vaticana 1996; Prevod: Anamarija Beniger Smrdel;
- Pontificio consiglio per la famiglia, VADEMECUM PERI CONFESSORI SU ALCUNI TEMI DI MORALE ATTINENTI ALLA VITA CONIUGALE, Libreria Editrice Vaticana 1997; Prevod: Rafko Valenčič. Redakcija: Rafko Valenčič. Lektor: Marija Bratina. Oprema: Lucijan Bratuš.

Zbirko CERKVENI DOKUMENTI izdaja Družina d.o.o. Glavni in odgovorni urednik: Rafko Valenčič. Uredništvo: Trubarjeva 80, 1000 Ljubljana. Uprava: Družina, d.o.o., Krekov trg 1, 1000 Ljubljana, SLO. Za založbo dr. Janez Gril.

Tisk: Tiskarna Ljubljana, maja 1997

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

265.6(035)

JOANNES Paulus II, papež

Zakrament pokore : sedem govorov in apostolsko pismo / Janez Pavel II. ; [prevod Anamarija Beniger Smrdel]. Priročnik za spovednike o nekaterih vprašanih zakonske morale / [pripravil] Papeški svet za družino ; [prevod Rafko Valenčič]. - Ljubljana : Družina, 1997. - (Cerkveni dokumenti, ISSN 1318-1262 ; 70)

Prevoda del: Il sacramento della penitenza. Vademecum per i confessori su alcuni temi di morale attinenti alla vita coniugale

ISBN 961-222-128-6

1. Priročnik za spovednike o nekaterih vprašanih zakonske morale.
- I. Janez Pavel II, papež glej Joannes Paulus II, papež
67120384

Po mnenju Ministrstva za kulturo z dne 16. 5. 1997 št. 415-19/97 spada publikacija Zakrament pokore med proizvode, za katere se obračunava 5% davek od prometa proizvodov.

UVODNA BESEDA

Zakrament pokore je bil v dvatisočletni zgodovini Cerkve deležen velikih zunanjih sprememb. Prikličimo si v spomin, da je bil v prvih stoletjih krščanstva v ospredju spokorni značaj zakramenta in vsega krščanskega življenja. V 6. stoletju se je v nasprotju s prakso prve Cerkve, ki je podeljevala zakrament le enkrat v življenju, uveljavila ponavljajoča se spoved. Srednji in novi vek sta naglašala juridični (kazuistični) in zadoščevalni pomen spovedi. Veliki moralni teologi, vzgojitelji in spovedniki zadnjih stoletij (sv. Alfonz Marija Liguorij, sv. Janez Marija Vianey, s. Janez Bosco, sv. Leopold Mandi, pater Pij, Bernhard Haering...) pa so velik del svojega časa in pisnega opusa posvetili prav temu zakramentu.

Koncil je, podobno kot za druge zakramente, predvidel preno-vo obreda in besedil zakramenta pokore (prim. B 72), ki se je delno uresničilo z izidom novega obrednika Sveta pokora (1973; slovenski prevod 1976). Toda prenova človeka, njegovega spoznanja, duha in ravnanja je pomembnejša od izida obrednika. V razmerah pokoncilske Cerkve pri nas in še bolj v svetu je mogoče ugotoviti velik padec v pristopanju k zakramentu spovedi. Vzrokov za to ni mogoče poenostavljati s površnimi ugotovitvami. Kakor jih lahko iščemo v sodobni liberalistični in permisivni kulturi, tako jih moramo iskati tudi v neustrezni spovedni katezezi in praksi, ki je zatemnila tisto podobo življenja, ki mora imeti spreobrnjenje in spokornost za sestavni del življenja, da bi se le-ta na poseben način izrazil tudi v zakramentu pokore. Ob upadanju sprejema samega zakramenta pa lahko ugotovimo sledeče: človek zaradi tega ni postal ne popolnejši ne srečnejši. Nova in stara življenjska vprašanja terjajo odgovore, ki jih ne more dati ne znanost ne sodobne psihoterapevske in svetovalne tehnike, ki ostajajo zgolj na ravni človeških spoznanj, besed in odnosov. Sodobni človek je prišel do spoznanja, da je opustil to, kar more izpolniti njegovega duha in najbolj osebna pričakovanja: priznanje lastne grešnosti in nepopolnosti pred Bogom, absolutno svetostjo in popolnostjo, je pogoj, da ponovno zasluži veličino lastne poklicanosti k svetosti in popolnosti. Klic po odpuščanju in odrešenju je močnejši od lažnih obljub, ki jih daje zgolj osebno iskanje ali zagotovila drugih. Zato

smo priča ponovnega odkrivanja vrednosti zakramenta pokore, ki je dar Vstalega Kristusa, da bi tudi človek vstal k novemu življenju.

Pred seboj imamo besedila in dokumente, ki bodo bralcu, duhovniku in laiku, pomagale k globljemu umevanju lastne veličine in krhkosti, predvsem pa neskočne božje ljubezni in usmiljenja. Brez dvoma imajo ta besedila in dokumenti z ene strani stalno vrednost v oznanjevanju krščanskega pogleda na človeka in njegova dejanja, na obveznost moralnega in evangelijskega zakon ter značaj božjega odrešenjskega usmiljenja, z druge strani pa na značilnosti časa, ki ponovno postavlja pod vprašaj zakrament sam ter njegov pomen za človekovo moralno življenje.

1. Sedem govorov papeža Janeza Pavla II. članom Apostolske penitenciarije, mladim duhovnikom in kandidatom za duhovništvo v letih 1981 do 1996 ter apostolsko pismo kardinalu Williamu W. Baumu, velikemu penitenciarju, so dejansko moralno-teološki in pastoralni traktat o tem vprašanju. Apostolska penitenciarija že več kot šest stoletij opravlja delo v blagor vernega občestva. Morda so kdaj bile njene odločitve manj razumljive. Pomen njenega obstoja opravičuje z ene strani presojanje tistih dejanj, ki so huda kršitev moralnega zakona in zato prinašajo posameniku in krščanskemu občestvu veliko duhovno škodo, z druge strani pa pomoč prizadetim, da bi spoznali svojo krivdo in odgovornost ter spovednikom, da bi vredni posredniki božjega usmiljenja.

Vendar pa pri vsem tem ne gre le za dejanja, ki so po svoji naravi huda kršitev moralnega zakona, marveč tudi za zahteve in obveze, ki izhajajo iz samega zakramenta, ki prinašajo sadove kesanja in spreobrnjenja. Govori se dotikajo najprej standardnih vprašanj, ki zadevajo osebno pravico in obveznost individualne spovedi, celovitost priznanja vseh velikih grehov, nujnost in značaj kesanja za osebno spreobrnjenje, spoved kot pripomoček za duhovno rast, pomen pokore in spokornih dejanj, velikonočni značaj zakramenta, vzgojo duhovnikov za spovedniško službo, ki je ena izmed prednostnih nalog duhovniške službe in podoba usmiljene Kristusove ljubezni, dolžnost spovedne molčečnosti s strani spovednika ter diskretnosti s strani spovedanca. V ospredju so predvsem novi poudarki, ne nov nauk. Prav tako pa se govori dotikajo tistih osebnih stanj in družbenih okoliščin, v katerih sodobni človek živi: v iskanju resnice o sebi in lastni popolnosti, v izkustvu lastne grešnosti in nemoči, da bi dosegel popolnost; pogosto nepremagljiva nevednost glede dejanj, ki so tudi v primeru zgolj materialnega dejanja moralno zlo ipd.

2. Priročnik za spovednike, ki ga je pripravil Papeški svet za

družino (Priročnik je izšel 12. februarja 1997), se dotika predvsem zakonske morale in vloge, ki jo ima duhovnik, spovednik glede vprašanj, ki so ne samo »*crux confessoriorum*«, marveč predvsem »*crux poenitentium*«: kako pomagati zakoncem k svetosti v zakonskem in družinskem življenju, kako v specifičnih okoliščinah spoprijemati božji načrt glede odgovornega starševstva, kako ravnati v primerih materialnega sodelovanja ipd. Navodila so res naslovljena na spovednike, vedno pa v njihovem odnosu do zakoncev, ki iščejo v zakramentu spovedi oporo, moč in zdravilo za krščansko življenje.

Številne in dolge navedbe cerkvenih dokumentov, ki obravnavajo vprašanje zakonske morale, želijo z ene strani priklicati v spomin, kar je Cerkev o tem vprašanju že spregovorila, z druge strani pa spodbuditi spovednike k odgovornemu in enotnemu ravnanju v duhu že danih smernic. Našo pozornost pritegnejo nekatera na novo oblikovana stališča, npr. o nujnosti priznanja zakona postopnosti (*lex gradualitatis*), ne pa postopnosti zakona (*gradualitas legis*) ter stališča glede materialnega sodelovanja, ki imajo svojo utemeljitev tudi s psihološkega vidika.

Tako prvi kot drugi dokument se izogibata zgolj psihološkemu oziroma psihoterapevtskemu obravnavanju vprašanj. Čeprav ne zanikata njune vrednosti in kdaj tudi nujnosti, postavljata v ospredje neprecenljivo dobrino zakramenta pokore, v katerem grešni človek stopa pred svojega Boga in oči v oči, pri čemer je duhovnik, spovednik v osebi Kristusa (*in persona Christi*) orodje in podoba božje usmiljenosti ljubezni in posrednik odpuščanja. Smemo upati, da bodo tako duhovniki kot laiki, zlasti zakonci, v osebno korist ter v korist drugih radi segli po obeh dokumentih.

Rafko Valenčič
glavni urednik

PREDGOVOR K PRVI IZDAJI

V skladni povezavi in dinamični kontinuiteti glede na ključno točko nauka 2. vatikanskega koncila, ki je bila pogosto predmet pastoralne učiteljske službe papeža Pavla VI., je resnični človek, človek v svoji neponovljivi enkratnosti, kot ustvarjeno bitje in v nadnaravnem merilu božji otrok, človek božja slava – kot se je čudovito, lirično izrazil sv. Irenej – in človek, za katerega je Trojedini Bog končni cilj, edina in dokončna blaženost, človek, ki zato v svojem dostojanstvu in v svoji osebni usodi presega ves fizični svet in ima, v primerjavi s kolektivnimi ureditvami, končni razlog, je tema, h kateri se Janez Pavel II. kot univerzalni učitelj Cerkve nenehno vrača.

Toda obrača se na resničnega človeka in govori o resničnem človeku: o tistem, ki se rodi s posledicami izvirnega greha in ima vedno priložnost za greh, kot odrasel pa v resnici vedno tudi izkustvo osebnega greha. Edino tak način je pošten in edini, ki človeku koristi, kajti prvi pogoj za to, da se človek osvobodi kakršnega koli zla, je zavest, da ga je zlo doletelo. Vendar papež govori o zlu, ki se ga moremo in moramo osvoboditi, in to v moči odrešenja, ki nam ga je dal Jezus Kristus. Prav znotraj te teološke »antropologije« je treba postaviti to, kar uči Janez Pavel II. v nagovorih, ki jih je pri avdiencah, namenjenih Apostolski penitenciariji in očetom penitenciarjem rimskih patriarhalnih bazilik, posvetil zakramentu sprave.

Dobrodošlo zamisel, da bi nagovore zbrali v knjižici in jim dodali primeren uvod, sta uresničili Apostolska penitenciarija in ugledna založba Libreria Editrice Vaticana.

Počaščen sem, da lahko predstavim tako zbrane nagovore. Prepričan sem, da bodo knjižico radi brali duhovniki kot spovedniki in vsi kristjani, ki so jim sadovi zakramenta pokore namenjeni. V besedah svetega očeta bodo vsi lahko videli zakrament sprave kot največji izraz ljubezni Očeta, ki odpušča; kot udejanjanje sočutnega duhovnega očetovstva duhovnika, služabnika

božjega usmiljenja; kot neodtujljiv trenutek zaupnosti z božjim zdravnikom in prijateljem duš; kot šolo resnice in kot urjenje duha; kot poseben pripomoček občestva s Cerkvijo. Želim, da bi te strani zvesto sprejeli, modro dojeli in velikodušno prenesli v vsakdanje krščansko življenje.

V Vatikanu, 4. marca 1992, na pepelnično sredo.

*Angelo kard. Sodano
državni tajnik Njegove Svetosti*

PREDGOVOR K DRUGI IZDAJI

Na pepelnično sredo leta 1992 sem napisal predgovor h knjižici, v kateri je Apostolska penitenciarija zbrala štiri nagovore svetega očeta, posvečene zakramentu sprave. Poudaril sem, da papež v njih nadaljuje osvetljevanje krščanske antropologije, ki ima pred očmi resničnega človeka, grešnika, toda odrešenega po božjem usmiljenju in poklicanega za večno zveličanje.

Z enakimi občutki predstavljam zdaj novo izdajo, ki jo je tudi tokrat pripravila Apostolska penitenciarija, primerno grafično oblikovala in izdala pa Libreria Editrice Vaticana. Poleg štirih omenjenih dokumentov prinaša še tri nadaljnje nagovore in pismo papeža Janeza Pavla II., ki kot logično nadaljevanje razširjajo in poglobljajo temo o zakramentu pokore. Lahko bi rekli, da sveti oče, ko vnaprej nakazuje nauke iz apostolskega pisma V zarji tretjega tisočletja (Tertio millennio adveniente) z dne 10. novembra 1994, ali jih znova načenja, osvetljuje v Cerkvi večno temo o padcu in vstajenju, o krivdi in odpuščanju, o smrti in življenju.

V vsakem izmed teh dokumentov sveti oče izrecno omenja, da se po navzočih pri avdienci želi obrniti na vse duhovnike sveta. Tak vidik je vedno dobro upoštevati, ker jasno poudarja učiteljsko raven in pastoralni navdih različnih besedil.

Toliko močnejši je torej razlog, da v duhu vere preštudiramo nagovore, zato da nam bodo dali vzgib za posvečevanje nas samih in naših bratov po službi sprave.

V Vatikanu, 2. avgusta 1996, na praznik sv. Marije Angelske in na dan porcijunkule.

Angelo kard. Sodano
državni tajnik

Apostolska penitenciarija

Uvod

Sedem govorov in poslanica Janeza Pavla II. Apostolski penitenciariji in penitenciarjem rimskih patriarhalnih bazilik imajo poseben značaj, zato bodo zbrana in objavljena besedila služila ne samo vsem, ki so jih že spoznali in bi jih želeli zopet vzeti v roke v knjižni obliki, temveč na splošno širšemu krogu duhovnikov. V njih se namreč razgrinja poglobljeno razmišljanje o bogastvu nauka o zakramentu spovedi, kar daje pastoralno spodbudo službi spovedovanja, ki je v zadnjih letih, kot moramo na splošno priznati, doživela boleč padec, povezan tudi s tem, da je izgubila svojo pristno podobo.

S tem ne bi želeli reči, da je pričujoča zbirka namenjena izključno služabnikom četrtega zakramenta. Povsem upravičeno jo predlagamo širšemu krogu bralcev, posebno tistim, ki so bili krščeni in nameravajo bolj poučeni pristopati k zakramentu spovedi, zato da bi jih njegovo neizčrpno bogastvo lahko oblikovalo.

Ti dokumenti vsebujejo konkretna in zelo aktualna navodila učiteljske službe, ki je že doslej prispevala toliko odločilnega za življenje Cerkve. Izrecna izjava svetega očeta, da se želi obrniti na vse duhovnike sveta, ki jo je v predgovoru ustrezno poudaril kardinal Angelo Sodano, državni sekretar, zagotavlja, da ne gre za zasebno spodbudo, temveč za opravljanje redne učiteljske službe, to je učiteljske službe Petra, vidnega temelja Cerkve. Učiteljska služba tega vidnega pastirja ne zatemnjuje Dobrega pastirja, ker ga ne dosega, saj je Jezus sam izbral Petru ime, ki naj odseva to podrejeno identiteto kot sad vere (prim. sv. Avguštin, Sermo 76, n. 1; PL 38, 479).

V resnici nimamo pred seboj splošno znanih in običajnih pojasnil. Na teh straneh se res ponovno srečujemo s poudarki, o katerih papež govori in jih pojasnjuje tudi v drugih doktrinalnih in pastoralnih posegih, vendar na tem mestu v njim lastnem in bistvenem odtenku.

To je nujen in trden nauk, ki ga uči papež; ne gre le za besede, ki jih govori, temveč je tudi njegova osebna navzočnost in notranja nujnost, ki ga vodi, da na veliki petek v vatikanski baziliki z zgledovanja vredno duhovniško gesto deli s spovedniki veselje in vznemirjenost te »vzvišene in ponižne in izredno dragocene službe« (L'Osservatore Romano, 31. 1. 1981).

Papež želi pokazati, da duhovniku, ki z vero in vnemo gleda na svoje delo služabnika spovedi, ne manjka tolažbe; v tolažbo mu je, da se lahko neposredno srečuje z verniki kot posamezniki, tako kot je Jezus sprejel Zaheja, Samarijanko, grešnico; da sme stopiti čez prag srca, vse do najbolj skritih in osebnih vprašanj; da lahko v pravem trenutku izreče pravo besedo, besedo spodbude, miru, usmiljenja, besedo, ki skupaj s posvečujočo milostjo pogosto obnovi krščansko občutljivost vesti.

»Danes je moderno govoriti ne več o zakramentu spovedi, temveč o zakramentu pokore; v določenem površinskem smislu je to lahko pravilno, saj je bil v prvih stoletjih v zavesti Cerkve zakrament spovedi prisoten predvsem z vidika pokore. Toda vsi vemo, da je šlo le za kal in ne za odraslo rastlino, zato ni nikakršnega razloga za opuščanje tradicionalnega izraza« (H. U. von Balthasar, v: A. von Speyer, La Confessione, Milano 1983, 10).

Ko papež presega to terminološko vprašanje, ki je odraz kompleksne teološke interpretacije, uporablja izraze spoved, služba spovedovanja, zakrament pokore, zakrament sprave v istem kontekstu, v katerem osvetljuje raznovrstnost vsebine in zato raznovrstnost pomena enega in istega zakramenta.

»Tisti, ki pristopajo k zakramentu pokore, prejmejo od božjega usmiljenja odpuščanje, Bogu prizadejane žalitve in se hkrati spravijo s Cerkvijo, ki so jo z grehom ranili in katera se z ljubeznijo, zgledom in molitvijo trudi za njihovo spreobrnjenje« (LG – C, 11).

Na večer velikonočnega dne se Jezus prikaže apostolom, zbranim v dvorani zadnje večerje. Sredi velikonočnega veselja razlije nanje Svetega Duha in temu daru doda oblast in dolžnost, se pravi poslanstvo, odpuščati grehe. Gospod ne okleva in podeli

svojim, čeprav so ljudje, nezaslišano oblast posegati tako globoko v usodo grešnikov. Jezus se je rodil, živel in umrl za grešnike. Toda Jezus po tej službi, ki jo je ustanovil v dvorani zadnje večerje na velikonočni večer, odpušča grešnikom tudi danes z dejansko učinkovitim dejanjem, ki ni zgolj obujanje spomina na zadostilno daritev enkrat za vselej (»semel pro semper«) na Kalvariji, kot trdijo nekateri. Ne zavedajo se, da s tem krnijo zakramentalno oikonomijo in podcenjujejo samo neskončno moč odrešilne daritve, ki daje zveličavno moč zakramentalnim dejanjem, tako kot neskončna moč Boga Stvarnika ne deluje samo neposredno, temveč daje dostojanstvo biti vzrok svojim stvaritvam. Zakrament pokore pa je namenjen temu, da ne odpušča grehov vsem ljudem brez razločka, marveč izključno tistim, ki so po krstu vstopili v Cerkev, da bi za vedno ostali njeni člani, in so poklicani v polnosti živeti njeno skrivnost. Na svetu niso več sami, temveč so kot udje telesa, katerega glava je križani in vstali Kristus, vir božjega življenja za vse tiste, ki mu pripadajo.

Od tod rdeča nit, ki jo opazimo v teh dokumentih: dolžnost duhovnikov, da so na voljo za spovedovanje in pravica krščenih, da pristopajo k zakramentu pokore v njegovi običajni obliki, namreč individualni spovedi. Papež s posebnim poudarkom potrjuje načelo (ki ga vsebuje kanon 960 Zakonika cerkvenega prava), po katerem je edini redni način, da se krščen človek, ki se zaveda težkega greha, spravi z Bogom in s Cerkvijo, prav osebna in celovita izpoved grehov, ki ji sledi odveza s strani duhovnika.

Iz te dolžnosti in te pravice, ki sta soodnosni, izhaja priporočilo duhovnikom, naj bodo velikodušni, vztrajni in odprti, ko se posvečajo službi spovedovanja. Prav tako pa izhaja tudi misel o odličnosti take službe, ki je nad vsako drugo duhovnikovo nalogo, razen obhajanja evharistije. K preseganju krize glede zakramenta spovedi prispeva, obenem z drugimi dejavniki, prav ta pripravljeno duhovnikov, ki ne dopustijo, da bi nanje vplivala želja po velikih dejanjih, in se trudijo, da ne bi izgubili poguma kljub dejstvu, da sadovi te dragocene službe pogosto ne izvajajo glasnega odobravanja, saj se ne razodevajo zaznavno in ne dvigajo hrupa.

Poskušajmo zdaj brati te pomembne dokumente kot celoto in najti bistvene prvine v njihovem doktrinalnem in moralnem sledju, še posebej v zvezi z okrožnico O božjem usmiljenju (Dives in misericordia, v: AAS 72 / 1980/ 1177-1232; Cerkevni dokumenti 10, Ljubljana 1981), z apostolsko spodbudo O spravi in pokori

(Reconciliatio et poenitentia, v: AAS 77 / 1984/ 185-275; Cerkevni dokumenti 25, Ljubljana 1985) in z apostolskim pismom V zarji tretjega tisočletja (Tertio millennio adveniente, v: AAS 87 / 1995/ 5-41; Cerkevni dokumenti 58, Ljubljana 1995). Lahko bi rekli, da se med prvim in zadnjim kot lok razpenja misel, oprta na dva stebra, ki ju moremo označiti z dvema ključnima besedama: odprtost in resnica.

Ne bo odveč opozorilo, da prvih sedem dokumentov neposredno obravnava predvsem dolžnost, prizadevnost in ljubezen duhovnika, služabnika zakramenta; osmi pa neposredno obravnava predvsem to, kar je dolžan spovedanec, ki mu je zakrament namenjen, naj bo laik ali duhovnik – saj je tudi duhovnik, kadar se spoveduje, spovedanec – do sebe, in kar je dolžan zlasti do zveličavne volje Božjega Ustanovitelja zakramenta, zato da bi zakrament v njem dosegel popolni posvečujoči učinek.

Z izrazom odprtost želimo opozoriti na držo globokega spoštovanja do človeka, ki je bilo v zgodovini Cerkve vedno živo, s prav posebno močjo pa se kaže v zadnjih pontifikatih. Ta drža je v popolnem soglasju s sodobnim dojemanjem. Ne boji se soočenja z najnovejšimi človeškimi znanstvenimi dognanji, posebno v psihologiji in sociologiji, temveč se jim odpira z gotovostjo, ki izvira iz božje besede, in ostaja za večno (»manet in aeternum«). Toda ne gre za povečevanje, še manj za nadomestitev človekove navzočnosti in njegovega dejanja v primerjavi s Kristusovo. Kristus namreč spodbuja spovedanca, da bi se z duhovnikovo pomočjo osvobodil greha in se odprl novemu, božjemu življenju.

(1) Na temelju takega dojemanja je treba brati nekatera konkretna priporočila, ki jih vsebuje nagovor iz leta 1981. Sveti oče znova potrjuje, da je spoved nujna za vreden in koristen prejem evharistije, ki je središče in srce celotnega krščanskega življenja, in odločno poudarja »obveznost podrobnega priznanja grehov« z osebnim dejanjem, tudi po skupni zakramentalni odvezi, in pravico spovedanca do osebne spovedi.

Da bi preprečil zanemarjanje pogostne spovedi in spovedi iz pobožnosti, sveti oče znova potrjuje mnenje Cerkve, da zakrament pokore ni le neposredni »pripomoček za uničenje greha – to je negativni moment – temveč dragocena vaja v kreposti, že sam po sebi zadoščevanje, nenadomestljiva šola duhovnosti, visoko pozitivno prizadevanje, da se v dušah obnovi popoln človek, do

mere doraslosti Kristusove polnosti (prim. Ef 4, 13), zelo visoka oblika duhovnega vodstva.«

V tem smislu vsak kaznovalni značaj zakramenta, če je seveda to mogoče, se pravi, kadar obstaja v spovedancu vsaj neka mera pozitivnega razpoloženja, daje mesto takšni trdni usmeritvi, v kateri lahko krščeni znova najde in poveča svojo resnično stanovitnost, pristno resnico o sebi in svojo pripadnost občestvu svetnikov.

Kako nujno je to iskanje identitete, dokazujejo danes podatki o velikem številu tistih, ki se zatekajo k psihoanalitični terapiji in k pogovorom s psihologi, čemur včasih pravijo, ne brez razloga, »posvetno nadomestilo« za spoved.

Odrprtost torej na eni strani, na drugi pa spoštovanje resnice. To je drugi steber, na katerega se opira razmišljanje svetega očeta, posebno v četrtem dokumentu, ki obravnava zakrament pokore s stališča učiteljskega poslanstva Cerkve. V njem papež razodeva, da »duhovnikova odločitev, ali naj greh odpusti ali ne«, ne more biti subjektivna in zato svojevoljna, ker je duhovnik pri zakramentu spovedi »orodje v službi Boga resnice« in zato »predpostavlja pravilno sodbo« in »zvestobo razodeti resnici«.

Odrprtost človeka v službi odpuščanja se ne more končati z nekakšno ustrežljivostjo in še toliko manj s pripravljenostjo, da grehe spregleda. Da bi vernikova duhovnost znova lahko rastle, mora biti zasidrana v trdnem in objektivnem pristanu: v Kristusovem nauku in nauku Cerkve. Duhovniki spovedniki, ki se ravnaajo po različnih merilih, zapadejo v skušnjavo, celo v greh, da se »postavljajo na mesto Kristusa in Cerkve« in podpirajo čezmerno permisivizem, ki zmanjšuje čut za greh »skoraj do zanikanja obstoja greha« in izpostavlja »nevarnosti pogube« duše tistih, ki se jim zaupajo.

Skratka: dobro človeka je v vsem svojem bogastvu podrejeno obnovi človekovega nadnaravnega odnosa z Bogom po zakramentu spovedi. Ta odnos ni samo psihološke ali čustvene narave, temveč je resničen in objektivni. Prežet je namreč z obnovljeno pritrditvijo razodeti resnici, ki jo je Kristus zaupal Cerkvi, »vesoljnemu zakramentu odrešenja« (LG – C, 48; AG – M, 5; GS – VU, 45).

Med obema idealnima poloma, odrprtostjo in resnico, se razkrivajo tudi misli in opozorila, navzoča v drugih nagovorih papeževe učiteljske službe v zvezi z zakramentom pokore.

(2) V nagovoru iz leta 1989 se posebej posveča vprašanju vzgoje duhovnika, služabnika zakramenta spovedi, kot to zahteva njegovo delovanje v osebi Kristusa, »in persona Christi«. V tej vlogi ni le »Kristusov poslanec«, kot bi rekli, dolžan opravljati zakramentalno dejanje po Kristusovem pooblastilu; je mnogo več, saj »na neki način dosega mistično poistovetenje s Kristusom«.

Sklicevanje na temeljno zaupanje, ki ga duhovniku izkazuje Jezus, ustanovitelj zakramenta pokore, in Cerkev, ki mu nato poverja opravljanje zakramenta, je osnova, iz katere izhajata pravilno razumevanje, ki ga mora imeti duhovnik o sebi in o svojem poslanstvu, pa tudi spoštovanje in globoko zaupanje vernikov do samega zakramenta.

Vendar pri tej vzvišeni nalogi spovednik ne ostaja sam. Beseda osvetljuje pojem delovanja v osebi Kristusa (»in persona Christi«) in iz tega izhajajočo zahtevo po svetosti služabnika spovedi, ki pa ne vpliva na veljavnost zakramenta, ter z duhovnikovim mističnim poistovetenjem utemeljuje njegovo dolžnost, da je deležen pri ljubezni Kristusa, večnega duhovnika. Ta duhovniška ljubezen je sad Svetega Duha, ki ga v obilju prejme, zato da bi bil ne samo z ontološkega vidika, marveč tudi z duhovnega vidika primere za spovedniško službo. Iz tega po naravni zahtevi sledi, da naj bo vse, kar pri zakramentu pokore spada v duhovniško službo, obdano z največjo zaupnostjo.

(3) Na isti ravni razmišljanja je dokument iz leta 1990, v katerem papež obravnava spoved glede na to, da nas »Kristusova ljubezen obvezuje« (»caritas Christi urget nos«). To je razlog, zaradi katerega mora duhovnik, služabnik zakramenta, v posnemanju Kristusa živeti za druge, ne zase, in če je potrebno tudi sprejeti žrtve. Med drugim to pomeni, da glede na določila cerkvenih zakonov duhovnik, ki samovoljno nadomesti posamično osebno spoved s skupno zakramentalno odvezo, da bi si prihranil trud, goljufa vernike in samega sebe prikrajša za zasluženje brez primere. Spoved se nadalje obravnava tudi kot sprava vernika s Cerkvijo in s tega vidika kot utemeljitev in namen kanonskih predpisov Cerkve na področju kazenskega prava.

(4) Ljubezen Kristusa, večnega duhovnika, sveti oče obravnava tudi v nagovoru z dne 27. marca 1993, in to iz posebnega zornega kota. Ljubezen Gospoda Jezusa do duš poveličuje kot neizrekljivo milino in se pri tem spomni vzdevka, ki ga daje Dante Alighieri sv. Luku, evangelistu božjega usmiljenja: »Pisec

Kristusove krotkosti – Scriba mansuetudinis Christi«. Iz te Odrešenikove najdobrotljivejše dobrote papež izpelje merilo za duhovnika spovednika, »naj bo usmiljenje toliko večje, kolikor večja je moralna beda spovedanca«. Papež zaupa službo sprave »duhovniškemu srcu, ki skuša, čeprav z neskončne razdalje, biti podobno krotkemu in iz srca ponižnemu Jezusu«.

(5) In prav kot nujno posledico te najvišje pravičnosti, ki izhaja iz ljubezni, papež v nagovoru z dne 12. marca 1994 znova potrjuje absolutno nujnost spovedne molčečnosti, ki jo mora duhovnik spovednik spoštovati v zvezi z vsebino zakramentalnega priznanja grehov »vse do prelitja krvi« (usque ad effusionem sanguinis), če je potrebno. Duhovnik v službi spovednika deluje v osebi Kristusa (in persona Christi), in samo v tej vlogi in v tem območju sme razpolagati z zaupnostjo, ki mu jo izkazujejo verniki, ko priznavajo svoje grehe. Nikakor je ne sme izkoriščati za svoje osebne interese ali domnevno višje dolžnosti do družbe. Papež spomni tudi na temu ustrezno diskretnost, ki so jo verniki dolžni spovedniku, ne toliko zaradi kanonskih predpisov kakor zaradi lojalnosti, plemenitosti duha in zaradi upoštevanja dejstva, da je duhovnik, zvest nedotakljivi spovedni molčečnosti, brez človeške zaščite.

(6) K resnici in odprtosti se sveti oče vrača tudi v nagovoru z dne 18. marca 1995, ko duhovnike spovednike opozarja na modrost pri nalaganju zakramentalne pokore, ki mora biti naložena glede na večjo ali manjšo krepost in sposobnost spovedanca. Naložena mora biti tako, da popravi prav tisto zlo, ki ga je povzročil greh, in primerna temu, da bo v spovedancu obnovila celovito krščansko osebnost. Če je le mogoče, naj bo tudi družbeno primerna, tako da bo v Cerkvi in v civilni družbi obnovila kršeni red, pri čemer velja, da vračilo neupravičeno pridobljenega v okviru pravičnosti ni pokora, temveč samostojna dolžnost povračila, ki se mu mora pokora dodati.

(7) V poslanici z dne 23. marca 1996, v kateri se pozornost še odločneje usmeri s spovednika na spovedanca, sta resnica in odprtost okvir tega, kar uči papež, ko poudarja celovitost priznanja grehov, ki izhaja iz bolečine in ga podpira sklep o poboljšanju. Po padcu v greh je priznanje udejanjanje »resnice, ki osvobaja«, kot obljublja Jezus v Janezovem evangeliju. Grešnika, ki trepeti ali celo izgublja pogum pred grozečo možnostjo ponovnega pad-

ca, papež opozarja na oživljajoče upanje. Naravno dostojanstvo človeka, ki ga je ustvaril Bog, in nadnaravna milost, ki deluje na to naravno osnovo, sta neuničljivo počelo njegove resnične veličine in gotovo znamenje postopnega napredovanja.

Glede na doktrinalno avtoriteto in človeški pomen predstavljenih dokumentov bi bilo morda nespoštljivo dodajati kakršne koli sklepe.

Pričujoči uvod želi preprosto usmerjati branje, vzbuditi pozornost in podpirati osebno razmišljanje.

Morda je edino izhodišče, na katero lahko opozorimo bralca, to, da razmišljanje svetega očeta – v tem primeru o tako občutljivi temi, kot je spoved – obravnava človeka z vsemi njegovimi potrebami, v celoti njegovega bivanja, v presežnosti njegove usode, da na noben način ne bi zapadel v danes tako pogosto skušnjava zapiranja vase, temveč nasprotno, da bi se odprl brezmejni božji ljubezni.

Janez Pavel II.

SEDEM GOVOROV IN APOSTOLSKO PISMO

I. ZAKRAMENT SPRAVE IN KRŠČANSKA VEST

Apostolska penitenciarija in penitenciarji

Zelo me veseli, da lahko pozdravim Apostolsko penitenciarijo skupaj z vsemi zbori rednih in izrednih očetov penitenciarjev rimskih patriarhalnih bazilik.

Zahvaljujem se kardinalu velikemu penitenciarju za vpljudne besede, s katerimi je izrazil vaše občutke, in vam vsem izrekam prisrčno dobrodošlico v tej hiši skupnega očeta. Upam, da bo to srečanje v veri in medsebojni ljubezni za vse nas, ki ga doživljamo, plodovita ura milosti.

Zadovoljstvo, ki mi ga daje ta avdienca, je toliko večje, ker je ta v času, ko v Cerkvi beremo in se poglobljamo v okrožnico O božjem usmiljenju (*Dives in misericordia*, 1980). Vaše delo je v različnih oblikah, ki se med seboj dopolnjujejo, posvečeno opravljanju službe božjega usmiljenja. Penitenciarija pa ima tudi izredno zahtevno in pomembno vlogo, ko papežu pomaga pri njegovi dolžnosti ključev in oblasti, da razvezuje in zavezuje. Ta zaobjema v okviru svoje pristojnosti vso Cerkev v vsem njenem katolištvu, brez omejitev, ki bi izvirale iz obredne ali ozemeljske pripadnosti. Očetje penitenciarji prihajajo iz najrazličnejših dežel sveta, govorijo mnogo različnih jezikov in dejansko se nanje z zaupanjem obračajo duhovniki in verniki laiki vsega sveta, ko prihajajo, da bi videli Petra (*videre Petrum*; Gal 1, 18), zato predstavljajo službo sprave v dejanju, ki se, po navdihu Svetega Duha, tako kot ob binkošti, opravlja na »pobožnih možeh iz vseh narodov pod nebom« (Apd 2, 5).

S pomočjo Apostolske penitenciarije se papež seznanja s problemi in težavami, ki jih verniki občutijo in zaradi katerih trpijo v globini svojih vesti. Ta naloga je značilna za Penitenciarijo; medtem ko se druge službe (dikasteriji) Svetega sedeža sicer res ukvarjajo z duhovnimi vprašanji, toda ker so ta predmet zunanje oblasti, se Penitenciarija dotika vprašanj znotraj največjega spoštovanja vrednega edinstvenega in skrivnostnega odnosa, ki ga ima vsak človek z Bogom, svojim Stvarnikom, Gospodom, Odrešenikom in končnim Ciljem. Odtod in zato najvišja stopnja in nedotakljivost tajnosti v zvezi z delom penitenciarijskega sodišča, naj gre za odvezo od cenzur, pridržanih Svetemu sedežu, za razreševanje pogosto mučnih dvomov vesti, za primerne in človekoljubne sklope obveznosti, izhajajoče iz vere in pravičnosti.

Rad bi spomnil na to, da Penitenciarija pri tem skritem ozdravljanju in oblikovanju vesti uživa, poleg stanovske milosti, s katero Gospod podpira vsakogar, ki v Cerkvi opravlja kakšno institucionalno nalogo, tudi ugled zaradi več kot šest stoletij izbranih izkušenj in prav tako zaradi doktrinalnih prispevkov, s katerimi so v skupnem prizadevanju sodelovali in sodelujejo izvedenci v teologiji in kanonskem pravu.

Odpustki

V tesni povezavi s to nalogo je druga naloga, zaupana Penitenciariji, namreč »moderirati«, se pravi urejati podeljevanje in prejemanje odpustkov v vsej Cerkvi. S tem v zvezi bi rad spomnil, da je ljubezen do odpustkov, namreč ljubezen v nadnaravnem pomenu, vseobsegajoča izkaznica pristnega katolištva. Odpustki so namreč povezani z resničnostjo obstoja greha in zakramenta sprave, z vero v onstranstvo, posebno v vice, z naobračanjem zasluženj skrivnostnega telesa, se pravi z občestvom svetnikov. Ljubo mi je, da lahko povem kardinalu velikemu penitenciarju, prelatom in uradnikom Penitenciarije, da zaupam v njihovo delo in sem jim hvaležen za pomoč, ki mi jo nudijo v moji apostolski službi. Rad bi spodbudil tudi nje, tako kot sem ob drugih priložnostih spodbujal vso vrhovno upravo Cerkve: za pisnimi akti in onkraj njih naj še naprej vidijo duše, skrivnost vsake posamezne duše, za rešitev katerih Gospod želi, da posredujejo druge duše in vsa Cerkev v svoji hierarhični celoti.

Očetje penitenciarji patriarhalnih bazilik – kot je znano, so to konventualci pri sv. Petru, frančiškani pri sv. Janezu v Lateranu, dominikanci pri Mariji Snežni, benediktinci pri sv. Pavlu kot redni penitenciarji, kot izredni penitenciarji pa člani drugih zaslužnih

redovnih družin, tako pri sv. Petru, in tisti iz redovnih družin rednih penitenciarjev pri ostalih treh bazilikah – prenašajo težo dneva in vročino (*pondus diei et aestus*; prim. Mt 20, 12), ko dolge ure, vsak dan, posebej še ob prazničnih dneh spovedujejo.

Osebna spoved

Sveti sedež s samo konstitucijo o zborih penitenciarjev in s posebnimi predpisi, s pomočjo katerih jih za ceno tega, da jih izvzema od običajnih opravil ali po predpisih določenih pravil (*ex lege*) njihovih redovnih družin, potrdi za to, da svojo službo v celoti namenijo spovedovanju, želi pokazati izjemno spoštovanje, s katerim gleda na delo v službi zakramenta spovedi in še posebej na obliko, ki mora biti pri tem zakramentu običajna, namreč na osebno spoved. Še vedno se spominjam radosti in ganjenosti, ki sem ju občutil na zadnji veliki petek, ko sem prišel v baziliko sv. Petra, da bi delil z vami vzvišeno, ponižno in tako dragoceno službo, ki jo opravljate v Cerkvi.

Rad bi rekel očetom penitenciarjem in tudi vsem duhovnikom sveta: posvečajte se, za ceno kakršne koli žrtve, podeljevanju zakramenta sprave, in bodite prepričani, da ta zakrament bolj in bolje kot kakršna koli človeška bistrournost, kakršna koli psihološka metoda, kakršen koli didaktični in sociološki pripomoček, oblikuje krščansko vest. V zakramentu spovedi dejansko deluje Bog, ki je bogat v usmiljenju (*Dives in misericordia*; prim. Ef 2,4). Ne pozabite, da v Cerkvi še vedno velja in bo vedno veljal nauk tridentinskega cerkvenega zbora o nujnosti celovite spovedi smrtnih grehov (Tridentinski cerkveni zbor, *Sessio XIV*, cap. 5, can. 7; DS, 16791683; 1707). V Cerkvi velja in bo vedno veljal predpis, katerega zabičujeta apostol Pavel in tudi tridentinski cerkveni zbor, po katerem se mora človek za vreden prejem evharistije prej spovedati smrtnih grehov, če se jih zaveda (Tridentinski cerkveni zbor, *Sessio XIII*, cap. 7, can. 11; DS, 1647-1661).

Skupna odveza

Pri obnavljanju tega pouka in teh priporočil gotovo ne želim prezreti, da je Cerkev v zadnjem času (prim. AAS 64 / 1972/ 510-514) zaradi resnih pastoralnih razlogov in ob upoštevanju natančnih predpisov razširila rabo skupne zakramentalne odveze, da bi mnoge duše bile lažje deležne najvišje dobrine milosti. Vendar želim opozoriti na strogo upoštevanje navedenih pogojev in znova potrditi, da v primeru smrtnega greha tudi po skupni

zakramentalni odvezi obstaja obveznost posamičnega zakramentalnega priznanja greha, in potrditi, da imajo verniki v vsakem primeru pravico do osebne spovedi.

S tem v zvezi želim povedati, da je sodobna družba upravičeno občutljiva za nenapisane človekove pravice: le kako, torej, bi hoteli prav na tem najbolj skrivnostnem in svetem področju človekove osebnosti, kjer človek živi svoj odnos z Bogom, odreči verniku kot posamezniku pravico do osebne, enkratnega pogovora z Bogom po posvečenem služabniku? Zakaj bi hoteli odvzeti posameznemu verniku, ki pred Bogom velja kot tak (*qua talis*), notranje in najbolj osebno veselje ob tem edinstvenem sadu milosti?

Spoved, pripomoček svetosti

Želel bi dodati, da zakrament spovedi, zato ker pripomore k bolj zveličavnemu uresničevanju ponižnosti in iskrenosti, zaradi vere v posredovanje Cerkve, ki jo le-ta izpoveduje v samem poteku dejanja (*in actu exercito*), zaradi upanja, ki ga vključuje, zaradi skrbnega spraševanja vesti, ki ga zahteva, ni le neposredno orodje za uničenje greha – to je negativni moment – temveč je dragocena vaja v kreposti, že sam po sebi zadoščevanje, nenadomestljiva šola duhovnosti, nad vse pozitivno prizadevanje, da bi se v dušah obnovil »popoln človek, do mere doraslosti Kristusove polnosti« (*vir perfectus, in mensuram aetatis plenitudinis Christi*; prim. Ef 4, 13). V takem pomenu je dobro opravljena spoved že sama po sebi visoka oblika duhovnega vodstva.

Prav zaradi teh razlogov se prejem zakramenta sprave ne more zožiti na domnevni veliki greh. Poleg razmišljanj dogmatične narave, ki bi jih lahko namenili temu vidiku, naj spomnimo, da je občasno ponovljena ali tako imenovana spoved iz pobožnosti v Cerkvi vedno spremljala teženje k svetosti.

Rad bi sklenil tako, da bi spomnil sebe, vas, očetje penitenciarji, in vse duhovnike, da apostolat spovedi nagrajuje že sam po sebi. Zavest, da je bila duši vrnjena božja milost, prav gotovo napolni duhovnika z neizrekljivim veseljem. In zagotovo v njem poživi ponižno upanje, da mu bo Gospod ob koncu njegovega zemeljskega bivanja odprl poti življenja: »Ti, ki so mnoge pripeljali do pravičnosti, pa bodo kakor zvezde za vso večnost« (Dan 12, 3).

Ko kličem na vas in na vaše zahtevno in zaslužno delo obilje božje milosti, vam kot znamenje moje stalne naklonjenosti iz srca podeljujem apostolski blagoslov.

(L'Osservatore Romano, 3. 1. 1981)

II. SLUŽBA SPOVEDOVANJA KOT DOLŽNOST DUHOVNIKOV

Služba penitenciarjev

Prisrčno in z najglobljim veseljem vas pozdravljam pri posebni avdienci, dragi prelati in uradniki Apostolske penitenciarije, skupaj z vsemi vami, redni in izredni očetje penitenciarji rimskih patriarhalnih bazilik.

Ko namenjam svoj bratski pozdrav vam, kardinal veliki penitenciar, in se vam zahvaljujem za vaš vdani pozdrav, želim najprej izreči svoje očetovsko priznanje očetom konventualcem, ki opravljajo službo penitenciarjev v vatikanski baziliki, frančiškanom, penitenciarjem v lateranski baziliki, dominikancem v baziliki Marije Snežne, benediktincem v baziliki sv. Pavla in tudi vsem drugim redovnim družinam, ki dajejo na voljo svoje člane kot izredne penitenciarje v vatikanski baziliki, kjer so zaradi izrednega obiska številnih vernikov večje potrebe po spovednikih.

Dolžnost duhovnikov

Že v nagovoru 30. januarja 1981, ki sem ga namenil Penitenciariji in penitenciarjem, sem poudaril pomembno dolžnost duhovnikov, da se z največjo vnemo posvečajo službi spovedovanja. Gre za dolžnost, ki je v skladu z nujno in neodtujljivo pravico vernikov. Tri leta po tem srečanju je bila objavljena apostolska spodbuda O spravi in pokori (*Reconciliatio et Paenitentia*, 1984), ki na široko obravnava to vprašanje.

Ob današnji priložnosti duhovnikom vsega sveta toplo priporočam, naj skrbno proučijo, predvsem pa z apostolskim srcem sprejmejo, kar je navedeno v tem dokumentu, ki zrcali zaskrbljenost in upanje Cerkve.

Vzgoja spovednikov

Pri današnjem srečanju bi predvsem rad poudaril vzgojo služabnika zakramenta pokore. Kot vemo, teološko razmišljanje dobro pojasnjuje, kako naj duhovnik pri zakramentu pokore deluje v osebi Kristusa (in persona Christi). To mu podeljuje posebno dostojanstvo (ki je tudi moralna obveza in jo mora občutiti kot nujnost svojega duha) v skladu s čudovitimi besedami apostola Pavla: »Zavoljo Kristusa smo torej poslani, po nas vas kliče Bog. Zavoljo Kristusa vas prosimo, spravite se z Bogom« (2 Kor 5, 20).

Želel bi celo reči, da duhovnik pri odpuščanju grehov na neki način celo presega to, četudi vzvišeno nalogo Kristusovega poslanca, saj skorajda doseže mistično poistovetenje s Kristusom. Drugi vatikanski cerkveni zbor v Pastoralni konstituciji o Cerkvi v sedanjem svetu uči, da je učlovečeni Božji Sin »s človeškimi rokami delal, s človeško srcem je razmišljal, s človeško voljo je deloval, s človeškim srcem ljubil« (GS – VU, 22). To človeško prizadevanje Kristusa Odrešenika, zlasti tedaj, ko je »s človeškim srcem ljubil«, mora danes na čisto poseben način posredovati duhovnik spovednik s svojo človekostjo. In tukaj se srečamo z neizrekljivo božjo skrivnostjo!

Jezusu – Bogu, ki je postal človek, je Oče zaupal vsako sodbo in vsako odpuščanje: »Sin daje življenje, komur hoče. Kajti Oče nikogar ne sodi, ampak je dal vso sodbo Sinu... Kdor posluša mojo besedo...ima večno življenje, in ne pride v obsodbo, temveč je prestopil iz smrti v življenje« (Jn 5, 21-24). Na sam večer vstajenja, ko se je prikazal apostolom, je njim zaupal svoje poslanstvo z besedami: »Mir vam bodi! Kakor je Oče mene poslal, tudi jaz vas pošljem.« Evangelij pravi dalje: »In ko je to izrekel, je dihnil vanje in jim dejal: 'Prejmite Svetega Duha! Katerim grehe odpustite, so jim odpuščeni; katerim jih zadržite, so jim zadržani'« (Jn 20, 21-23). Lahko bi rekli, da je Jezus prav v zvezi s službo odpuščanja grehov že prej razlil Svetega Duha na apostole, kakor ga bo pozneje razlil na vso nastajajočo skupnost na binkoštni praznik. Tako mi duhovniki tedaj, ko pri zakramentu pokore podeljujemo vernikom milost in odpuščanje, izvršujemo za evharističnim slavljem najbolj vzvišeno dejanje našega duhovništva in, lahko bi rekli, v njem uresničujemo sam namen učlovečenja: »kajti on bo svoje ljudstvo odrešil njegovih grehov« (Mt 1, 21).

Privilegirana služba

Če pomislimo na vzvišenost in odličnost zakramenta pokore, za katerega bi lahko rekli, da na neki način odseva na spovednika blesk božje narave, ki je je deležen, – na misel mi prihajajo navdihnjene besede Psalma 82 (81),6, ki jih je navedel sam Jezus: »Jaz sem rekel: 'Bogovi ste.'« (Jn 10, 34) – dobro razumemo, zakaj je Cerkev obdala opravljanje službe pokore in sprave s posebno previdnostjo in z največjo tajnostjo.

Zato želim ljubeznivo opomniti vse duhovnike, naj – na temelju neokrnjene zvestobe osebni molitvi, v kateri bodo prejeli razsvetljenje in velikodušnost, ki sta potrebni za to, da bodo zadoščevali zase in za svoje spovedance – pri razporejanju svojih nalog dajejo prednostno vlogo tihi in s človeškega stališča ne vedno hvaležni službi spovedovanja. Duhovnike bi rad spomnil, da z zakramentom pokore ne samo izbrišejo grehe, temveč morajo usmerjati spovedance na pot svetosti. Tako na prepričljiv način spolnjujejo učiteljsko službo, povezano z njihovim kanoničnim poslanstvom.

Zahtevna služba

Ta razmišljanja upravičujejo skrb Svetega sedeža, da bi v rimskih patriarhalnih bazilikah opravljali službo pokore in sprave duhovniki, ki se odlikujejo po učenosti, vnemi in svetosti življenja, in da bi z občasnim dodatnim usposabljanjem izpopolnil njihovo posebno pripravljenost pri razreševanju pogosto težkih in občutljivih problemov, s katerimi prihajajo verniki z vsega sveta, da bi jih podvrgli sodbi Petrove oblasti. Ko se zahvaljujem penitenciarjem za prizadevnost, s katero opravljajo svojo dolžnost, jim naročam, naj se še naprej z modrostjo, blagostjo in neizčrpno potrpežljivostjo posvečajo spovedovanju in se zavedajo koristi, ki jo prinašajo dušam, in zasluženja, ki ga bodo tudi sami imeli pri Gospodu.

Nazadnje bi rad izrazil posebno spoštovanje Apostolski penitenciariji, ki ne skrbi samo za to, kar sem pravkar povedal o dušnopastirskem delu spovedovanja v patriarhalnih bazilikah, temveč je orodje oblasti ključev za reševanje notranjih stisk, za obujanje najglobljega upanja in najradikalnejših potreb človeških vesti. Že njeno ime pove, da je njena naloga biti vodnica, ki v najtežjih primerih povezuje oblasti in razrešuje dvome v korist spovednikov in po njih v korist vernikov; to je njena naloga, to je njeno dostojanstvo.

Naj Gospod na vse razlije obilje svojih darov, v poroštvo katerih vam iz srca podeljujem poseben apostolski blagoslov.

(L'Osservatore Romano, 20. 3. 1989)

III. VELIKONOČNI SMISEL POKORE

Nenehna in vztrajna predanost

Dobrodošli v Očetovi hiši! Prejmite moj pozdrav in prenesite ga tudi drugim duhovnikom v vaših škofijah ali sobratom v vaših redovnih skupnostih. Kot rimski škof in Petrov naslednik čutim potrebo, da spomnim vas, duhovniki, kakor tudi vas, ki se pripravljate, da boste kmalu prejeli duhovniško posvečenje, na poglavitno dolžnost, da se nenehno in vztrajno žrtvujete za službo pokore, sprave in miru. Kajti Bog, »ki nas je po Kristusu spravil s seboj, nam je naložil službo sprave... Zavoljo Kristusa smo torej poslani, po nas vas kliče Bog. Zavoljo Kristusa vas prosimo, spravite se z Bogom« (2 Kor 5, 18-20).

Popolna predanost

Božji izvir odpuščanja, ki je za nas močna korenina, iz katere prihaja tista sila, ki nas ohranja v predanosti službi zakramenta pokore, je Kristusova ljubezen (caritas Christi); ljubezen njega, ki je umrl za vse »zato, da tisti, ki živijo, ne bi živeli več sebi, ampak za tistega, ki je zanje umrl in bil obujen« (2 Kor 5, 15-16).

Duhovnik je tako poklican, da povrne božje življenje mrtvim v duhu. Duhovnik in hostija, – z Jezusom Duhovnikom in daritveno žrtvijo pri evharistiji – mora biti tudi on darovana žrtev in poroštvo vstajenja, kadar spoveduje. Po polaganju škofovih rok je vsak duhovnik posvečen in se popolnoma daruje v svoji službi za duše, ki so mu zaupane. Ker je to darovanje v skladu z dejansko in temeljno pravico vernikov, bom s tem v zvezi porabil, kar sem povedal očetom penitenciarjem rimskih patriarhalnih

bazilik v nagovoru 30. januarja 1981: »Želim povedati, da je sodobna družba upravičeno občutljiva za nenapisane človekove pravice; le kako, torej, bi hoteli prav na tem najbolj skrivnostnem in svetem področju osebnosti, kjer človek živi svoj odnos z Bogom, odreči verniku kot posamezniku pravico do osebnega, enkratnega pogovora z Bogom po posvečenem služabniku? Zakaj bi hoteli odvzeti posameznemu verniku, ki pred Bogom velja kot tak (qua talis), notranje in najbolj osebno veselje ob tem edinstvenem sadu milosti?« Pri skupinski spovedi si duhovnik gotovo prihrani telesni in morda tudi psihični napor, toda, kadar krši ustrezne strogo obvezujoče predpise Cerkve, goljufa vernika in prikrajša sebe za zaslužnje za predanost, ki je dokaz za to, kako dragocena je vsaka odrešena duša. Vsaka duša si zasluži čas, pozornost, velikodušnost, ne samo v okviru skupnosti, temveč tudi – in s teološkega vidika bi lahko rekli predvsem – sama po sebi, v svoji neizrekljivi istovetnosti in osebni dostojanstvu ter v varnem zavetju tajnega in osebnega pogovora.

Zakrament sprave

Z zakramentalno izpovedjo grehov, ki ji sledi odveza, se spravimo z Bogom in s Cerkvijo. Določila kanonskega prava, ki se nanašajo na zakrament pokore in širše na spovedno prakso, so predmet razprav še posebno v zvezi s spravo s Cerkvijo. S to temo ste se ukvarjali tudi na srečanjih z Apostolsko penitenciarijo. Opominjam vas, da skrbno upoštevate, da določila kanonskega prava glede cenzur, iregularnosti in drugih določb kazenskega ali previdnostnega značaja, niso posledica formalističnega legalizma. Nasprotno, pomenijo udejanjanje usmiljenja do spovedancev, da bi jih ozdravila v duhu, in zato cenzure imenujemo zdravilne.

Prikrajšanost za duhovne dobrine je dejansko lahko spodbuda za kesanje in za spreobrnjenje; je opomin verniku v skušnjavah, je pouk o spoštovanju in ljubezni do duhovne dediščine, ki nam jo je zapustil Gospod. On nam je podaril Cerkev in v njej zakramente. Ko je Apostolska penitenciarija izdala dokument, namenjen spovednikom, se ni slučajno izrazila takole: »Najvišje dobrine Cerkve ji morajo biti tako pri srcu in ji dejansko so, da o njih zavzeto razpravlja ne le cerkveni nauk in se z njimi ukvarja pastoralna skrb, ampak so deležne tudi pravnega varstva, predvsem zaradi tega, ker na teh dobrinah ali njihovem zaničevanju ter krivicam proti le-tem trpi skrivnostno občestvo Cerkve.«

Zakrament vstajenja

Pred bližajočo se veliko nočjo je prav, da pomislimo na velikonočni pomen naše ljubezni, ki jo udejanjamo s podeljevanjem zakramenta pokore. V njem se obnavlja duhovno vstajenje naših bratov, zato se spodobi in je pravično »poveseliti se..., ker je bil ta, tvoj brat, mrtev in je oživel, ker je bil izgubljen in je najden« (Lk 15, 32). V okrožnici O božjem usmiljenju (Dives in misericordia) govorim o tem, kar bi lahko imenovali teologija odpuščanja; iz nje izvira velikonočni značaj zakramenta sprave: »Velikonočna skrivnost je vrh tistega razodetja in tistega uresničevanja usmiljenja, ki more človeka opravičiti in znova vzpostaviti tisto pravičnost, ki je uresničenje odrešenjskega reda« (7).

S temi mislimi vas izročam preblaženi Devici, Odrešenikovi Materi in Materi Cerkve, pribežališču grešnikov in vam z očetovsko naklonjenostjo podeljujem apostolski blagoslov.

(L'Osservatore Romano, 3. 3. 1990)

IV. ZAKRAMENT SPRAVE – UČITELJ RESNICE

Oblast ključev

Vesel sem, da vas lahko danes sprejemem, da bi vam izrazil priznanje za neutrudno in zaupno delo, ki ga po pravilih in merilih rimskih škofov opravljate v tej službi za dobro duš na notranjem področju vesti.

Zahvaljujem se prevzvišenemu velikemu penitenciarju, kardinalu Williamu Baumu, za besede, ki mi jih je namenil.

Skupaj z vami pozdravljam penitenciarje rimskih patriarhalnih bazilik in se jim zahvaljujem za njihovo vztrajno spovedovanje v korist tolikih vernikov.

Vaša navzočnost dokazuje, kako pomemben je zakrament sprave kot pripomoček za odrešenje in posvečevanje. Postavil ga je Jezus Kristus in ga zaupal Cerkvi. Ta je, tudi in prav posebno v odnosu do evharistije, Cerkev, ki presoje in odpušča.

Prekrižana ključa, ki krasita vatikansko apostolsko palačo, me navdihujeta, da na temelju Matejevega evangelija: »Dal ti bom ključ nebeškega kraljestva« (Mt 16, 19), strnem Petrovo službo v izraz »oblast ključev« (potestas clavium). Evangeljski pomen ključev ne obsega le sodne oblasti, temveč tudi učiteljsko. Oblast ključev, v svoji polnosti podeljena Petru, se torej danes razširja na vse duhovnike, in sicer v različni meri, odvisno od hierarhičnega položaja in od službe, ki jo opravljajo v Cerkvi. Prav dolžnost odpuščati grehe, ki se izvršuje pri zakramentu pokore, je vključena v »oblast ključev«.

Pri zakramentu pokore zato duhovnik gotovo opravlja tudi službo cerkvenega učiteljstva.

Nadnaravna pedagogija

Pri svojih prejšnjih srečanjih s Penitenciarijo in z očetmi penitenciarji sem poudarjal druge vidike tega zakramenta. Na srečanju leta 1981 sem poudaril, da »zakrament sprave oblikuje krščansko vest« in znova potrdil, da »imajo verniki pravico do osebne spovedi«. Na srečanju leta 1989 sem spodbujal duhovnike, naj pri opravljanju svojih dolžnosti vsekakor dajejo prednostno mesto spovedovanju. Leta 1990 sem osvetlil »velikonočni pomen zakramenta pokore, kajti v njem se obnavlja duhovno vstajenje«.

Zakrament sprave, »za krstom druga rešilna deska« (secunda tabula salutis post baptismum) in povezan s krstnim značajem, obnavlja ali izpopolnjuje vključevanje vernikov v velikonočno skrivnost Kristusa, novega Adama, iz katerega izvira za odrešenega človeka prenova prvotne pravičnosti, še več, celo njena izpopolnitev: »Prvi človek, Adam, je postal živa duša, poslednji Adam pa oživljavač duh« (1 Kor 15, 45) in po pravičnosti izpopolnitev celovitega spoznanja resnice.

Toda če zakrament pokore, ki deluje iz izvršenega dejstva (ex opere operato), navdihuje ali izpopolnjuje versko držo in podeljuje pripadajoče darove Svetega Duha, spada v duhovnikovo osebno delo to, da pojasnjuje vsebine resnice, posebno tiste, ki se tičejo moralnega reda. Že v Stari zavezi je bila v zvezi s podobo duhovništva potrjena ta funkcija nadnaravne pedagogije: »Pravi nauk je bil v njegovih ustih ... in številne je odvrnil od krivde. Kajti ustnice duhovnika naj ohranijo spoznanje in iz njegovih ust pričakujejo pouk, ker je polanec Gospoda nad vojskami« (Mal 2, 6-7). Obenem pa odmeva strašna Gospodova obsodba tistih duhovnikov, ki niso izpolnjevali dolžnosti poučevanja resnice: »Vi pa ste krenili s poti in v postavi mnoge spotaknili... Zato bom tudi jaz izročil vas, da boste prezirani in ponižani..., ker ne pazite na moje poti, ampak se v postavi ozirate na osebo« (Mal 2, 8).

Toda iz Jezusovih besed, ki razglašajo oblast odpuščati grehe v zakramentu pokore, povsem jasno izhaja, da je zakramentalno dejanje notranje povezano s sodbo in zato s poukom o resnici: »Prejmite Svetega Duha! Katerim grehe odpustite, so jim odpuščeni; katerim jih zadržite, so jim zadržani« (Jn 20, 23). V resnici je Sveti Duh »Duh resnice«, ki »vas bo uvedel v vso resnico« (Jn 16, 13), in duhovnikova odločitev, ali bo odpustil ali zadržal, ne more biti samovoljna, saj je orodje v službi Boga resnice, predpostavlja pravilno presojo (Tridentinski cerkveni zbor, Sessio XIV, capp. 5-6; DS, 1678, 1685, 1709).

Zvestoba Kristusu in Cerkvi

V apostolski spodbudi O spravi in pokori (Reconciliatio et Paenitentia, 1984) nas besede iz Markovega evangelija »Spreobrnite se in verujte evangeliju!« (Mr 1, 15), navedene že na začetku tega dokumenta, spomnijo na notranjo povezavo med resnico zakramenta in pritrnitev razodeti resnici.

Očitno je, da vloga sodnika vesti temelji na oblasti ključev, ki upravičeno pripada Cerkvi kot taki: »Kar koli boš zavezal na zemlji, bo zavezano v nebesih; in kar koli boš razvezal na zemlji, bo razvezano v nebesih« (Mt 16, 19). V omenjeni apostolski spodbudi, v točki 12, sem omenil, da je »poslanstvo posredovanja sprave lastno vsej Cerkvi«, in dodal, da pri njegovem izvrševanju Cerkev opravlja učiteljsko nalogo: »Kot učenka edinega Učitelja, Jezusa Kristusa, Cerkev s svoje strani kot mati in učiteljica neutrudno nudi ljudem spravo, brez obotavljanja žigosa hudobijo greha in oznanja nujnost spreobrnjenja.«

V nadaljevanju v točki 29, ko se obračam še posebej na duhovnika, služabnika zakramenta pokore, sem zapisal: »Tako kot pri oltarju, kjer opravlja evharistično slavlje, in tako kot pri vsakem izmed zakramentov duhovnik, služabnik pokore dela v vlogi Kristusa (in persona Christi). Kristus, ki je po njem navzoč in po njem udejanja skrivnost odpuščanja grehov, je tisti, ki prihaja kot človekov brat, usmiljeni najvišji duhovnik..., pastir..., zdravnik..., edinstveni učitelj, ki uči resnico in usmerja na božje poti, sodnik živih in mrtvih, ki sodi po resnici in ne po videzu.«

Od tod neizogibna posledica, da mora duhovnik v službi zakramenta pokore razglašati Kristusov nauk in nauk Cerkve, ne pa svoja osebna mnenja. Razglašanje osebnih mnenj v nasprotju z učiteljsko službo Cerkve, bodisi slovesno bodisi redno, zato ne pomeni samo izdajati duše, ki so s tem izpostavljene hudim duhovnim nevarnostim in trpijo tesnobo in notranjo bolečino, ampak pomeni tudi nasprotovati duhovniški službi prav v njenem bistvenem jedru.

Zvestoba poslanstvu Cerkve

Ko opozarjam na to resnico in to veliko odgovornost, dobro vem, da mnogi duhovniki, zvesti svoji službi, v spovednici spoznavajo božje poslanstvo Cerkve: »Pojdite torej in naredite vse narode za moje učence... in učite jih spolnjevati vse, kar koli sem vam zapovedal!« (Mt 28, 19-20), in na ta način odpirajo dušam pot zveličanja: »Kdor bo veroval..., bo zveličan« (Mr 16, 16).

Gotovo je za vas vse nauk Petrovega naslednika doktrinalno in pastoralno merilo. Zato se za vas dviga k Bogu moja zahvalna molitev, kajti kot zvesti posredniki božjih skrivnosti ste duhovniki oznanjevalci resnice in svetosti, vi kandidati za duhovništvo pa to še boste.

S temi mislimi iz srca podeljujem vam in vsem, ki se v Cerkvi vredno posvečajo službi zakramentalne sprave, svoj apostolski blagoslov.

(L'Osservatore Romano, 2. 3. 1992)

V. SRCE DUHOVNIKA SPOVEDNIKA JE PODOBA KRISTUSOVE BLAGOSTI

V veliko zadovoljstvo mi je vaša navzočnost v tej hiši, ki je in ki jo morate imeti za očetovo hišo, gospod kardinal veliki penitenciar, prelati in uradniki Penitenciarije, redni in izredni očetje penitenciarji rimskih patriarhalnih bazilik in vi, dragi gojenci, ki ste bili pred kratkim posvečeni ali pričakujete, da boste kmalu prejeli duhovniško posvečenje.

Spovedniki so povezani s Petrovim sedežem

Zadovoljstvo izvira bodisi iz vaše ljubeče povezanosti s Petrovim naslednikom, ki se ga zdaj in tukaj tako rekoč lahko dotaknete, bodisi iz vašega posebnega položaja penitenciarjev, ki pri svojih službenih obveznostih dajete posebno prednost zakramentu pokore, ali duhovnikov, ki se srečujete s svojimi prvimi dušnopastirskimi skrbmi, ali kandidatov za duhovniško posvečenje, ki ste se z obiskovanjem predavanj o spovedni praksi, ki jih pripravlja Apostolska penitenciarija, namenili izpopolniti svojo pripravljenost, potrebno v službi odpuščanja grehov, še preden boste prevzeli dolžnost v Cerkvi, ki vam jo bo po nadrejenih predstojnikih določila Previdnost. Zadovoljstvu se pridružuje hvaležnost Gospodu, kajti v vaši prizadevnosti in marljivosti očitno kaže, da za svoje ljudstvo še naprej navdihuje služabnike odpuščanja in sprave.

Zdaj veljavni obrednik Sveta pokora (Ordo Paenitentiae, 1973) tako v obrazcu odveze izraža velika dejstva, v katerih se udejanja vrnitev človeka grešnika k Bogu in se obnavlja njegov notranji red. »Bog, Oče usmiljenja, ki je s smrtjo in vstajenjem svojega Sina svet spraval s seboj, in poslal Svetega Duha v odpuščanje grehov, naj ti

po službi Cerkve podeli odpuščanje in mir.« Zakrament sprave – služba Cerkve – prinaša božje odpuščanje, kolikor učinkuje v božji moči, ne glede na osebno zasluženje ali grešnost in človeške odlike duhovnika. Katekizem katoliške Cerkve o tem pravi takole (kar pa velja za vse zakramente, ne le za zakrament pokore): »Zakramenti podeljujejo milost, ki jo označujejo. Zakramenti so učinkoviti, ker v njih deluje Kristus sam: on krščuje, on deluje v svojih zakramentih, da bi priobčil milost, ki jo zakrament označuje. Oče vedno uslišuje molitev Cerkve svojega Sina« (1127); »To je smisel trditve Cerkve: zakramenti delujejo iz samega dejstva, da je dejanje izvršeno; iz izvršenega dela (ex opere operato)« (1128).

Povrnjen mir

Nedvomno tudi mir v duši, ki ga naznanja zakramentalni obrazec, nadnaravni mir, mir, ki zato »presega vsak um« (Flp 4, 7), izhaja iz izvršenega dela (ex opere operato), vendar v mejah, v katerih je to mogoče in ob upoštevanju njegove nadnaravne transcendence blagodejno zaznavanje tega miru s strani prejemnika zakramenta v občutni meri odvisno od osebne svetosti duhovnika, služabnika zakramenta pokore, od njegove modrosti, ki je rastle ob študiju, od njegove psihološke tankočutnosti, od njegove sprejemajoče človeškosti. Duhovnik namreč spodbuja k vztrajanju v povrnjeni milosti in krepi zaupanje v možnost zveličanja, spodbuja k ponižni hvaležnosti do Gospoda in pomaga (razen v patoloških primerih ali v primerih na meji normalnosti) vzpostaviti uravnovešenost vesti in zdravo presojo.

V svojih prejšnjih nagovorih temu avditoriju sem osredotočil pozornost predvsem na dogmatične, moralne in cerkvenopravne vidike zakramenta pokore. Apostolska penitenciarija je te nagovore zbrala v knjigi in jih opremila s komentarjem, ki povzema poglobljene misli. Kot vem, je za nagovore veliko zanimanje in to me opogumlja. Upam, da bodo pripomogli k poživitvi pogostejšega prejetja zakramenta pokore. Ker bom v nadaljevanju obravnaval dejansko opravljanje zakramenta odpuščanja, bi se rad zadržal pri omenjenih vidikih svetosti, psihološke tankočutnosti in razumevajoče človeškosti služabnika zakramenta.

Sveti in posvečevalci

Spovednik si mora kar najbolj prizadevati, da bi poleg bistvenega učinka, ki ga izvršeno delo (opus operatum) vedno prinaša,

če obstajajo pogoji veljavnosti, to v spovedancu obrodilo – v skrivnosti občestva svetnikov – sadove njegove osebne svetosti. Po zaslugi svojega posredovanja pri Gospodu, po privlačnosti zgleда, po tem, da sveti duhovnik daruje svoje zadoščevanje v korist spovedanca. Gre za dobro znane stvari. Vendar želim vztrajati, zato da bi ljubezen pripomogla, da vaša služba ne bi bila nikoli zgolj služba (nudum ministerium), temveč očetovski in bratski dar, ki ga spremljajo vaše molitve in žrtve za duše, ki jih Gospod postavlja na vašo pot: »S svoje strani dopolnjujem v svojem mesu, kar primanjkuje Kristusovim bridkostim, in to v prid njegovemu telesu, ki je Cerkev« (Kol 1, 24). Zato je opravljanje te službe sveto in je sredstvo za posvečevanje za služabnika samega.

Duhovniku spovedniku je naložena težka dolžnost, da si pridobi primerno znanje v moralni teologiji in cerkvenem pravu; v znanju, ki bo ustrezalo vsaj temu, kar se splošno dogaja (comuniter contingentia), se pravi za človeško ravnanje v običajnih primerih s posebnim ozirom na splošne pogoje v družbi prevladujočega »etosa«. Pravim vsaj, vendar takoj dodajam, da mora spovednik to strokovno usposobljenost vedno dopoljevati in utrjevati na temelju najpomembnejših dogmatičnih in moralnih načel, ki omogočajo v skladu s katoliško vero reševanje tudi zapletenih primerov, pred katerimi se znajde vest v nenehnem kulturnem, tehničnem, ekonomskem razvoju in napredku na drugih področjih človeške zgodovine. Tudi pri tem je zgled Katekizem katoliške Cerkve: z vso pristojnostjo predlaga, da se moralna presoja oblikuje na stvarnostih človeškega življenja, ki dejansko obstajajo ali za katere statistika ugotavlja, da so se v zadnjem času razširile. S tem v zvezi je bilo rečeno, da naj bi Katekizem obravnaval nove zapovedi ali nove grehe, medtem ko ta le aplicira isti božji zakon, naravni ali razodeti, na načine in pogoje človeškega ravnanja, ki so v sedanjem času postali obči. Posebno pomembna in občutljiva naloga, pri kateri je potrebno uporabiti trdno strokovno znanje, je za spovednika ta, da olajša spovedancu priznanje grehov in poskrbi, da je to v skladu z zahtevo moralne celovitosti, ki se ji ni mogoče odpovedati pri smrtnih grehih, tako glede vrste, kot glede odločujočih okoliščin za določitev vrste greha ter glede števila grehov. Nadalje je pomembna naloga ta, da spovedi ne naredi odvratne in mučne, posebno pri ljudeh, katerih religioznost je šibka ali pri katerih se je začel proces spreobrnitve. V tem pogledu nikoli ne bo odveč priporočilo, da je treba rahločutno obravnavati vprašanja, povezana s šesto božjo zapovedjo.

Ponižnost ter teološka in psihološka kultura

Poleg tega je potrebno upoštevati tudi možnost, da se zaradi človeške omejenosti služabnik pokore, tudi brez svoje krivde, znajde pred vprašanji, za katera ni dovolj temeljito pripravljen. Tedaj velja zlato pravilo učitelja moralne teologije sv. Alfonsa Marije Liguorija: »Vsaj modro dvomiti – Saltem prudenter dubitare.« Strokovna usposobljenost spovednika mora biti takšna, da mu omogoča vsaj zaznati možni obstoj nekega problema. V takem primeru ga bo dušnopastirska modrost, združena s ponižnostjo ter upoštevanje, ali je primer nujen ali ne, ali je spovedanec v stiski ali ne ter druge dejanske okoliščine, privedla do odločitve, ali bo napotil spovedanca k drugemu spovedniku ali pa se bo dogovoril za ponovno srečanje in bo medtem primer preučil. V zvezi s tem velja upoštevati, da so na voljo knjige »izkušenih avtorjev« (probatii auctores) in da je mogoče prositi za nasvet bolj učene in izkušene duhovnike, pri čemer pa je potrebno strogo upoštevati spovedno molčečnost. Ob tem je primerno ponoviti, da se je mogoče obrniti zlasti na Apostolsko penitenciarijo, ki je za konkretne, torej individualne primere, vedno pripravljena svetovati in ima moč avtoritete.

Zakrament pokore ni in ne sme postati psihoanalitična metoda ali psihoterapija. Vendar primerna izobraženost v psihologiji in na splošno v znanostih, ki se ukvarjajo s človekom in z družbo, duhovniku omogoča, da bolje prodre v skrivnostno območje vesti, zato da bi ločeval – kar pogosto ni lahko – res »človeško« dejanje, torej moralno odgovorno, od dejanja »človeka«, na katero včasih vplivajo psihološki mehanizmi – bolesten ali taki, ki jih povzročajo ukoreninjene navade – ki jemljejo odgovornost ali jo zmanjšujejo. Človek, ki je dejanje storil, pri tem marsikdaj sam ne ve, kje so skrajne meje, ki ločujejo ti dve notranji stanji. Tukaj se začenja poglavje potrpežljive in razumevajoče ljubezni, ki jo je treba imeti do skrupuloznih spovedancev. Ob tem je potrebno povedati, da nekatere smeri sodobnega razmišljanja prepogosto neutemeljeno opravičujejo določene vrste vedenja, ki zaradi prostovoljnega začetka neke navade niso ali niso v celoti opravičljive. Psihološka pretanjenost spovednika je dragocena, ker olajša priznanje grehov boječim ljudem, nagnjenim k sramežljivosti in v zadregi pri govorjenju; ta pretanjenost, združena z ljubeznijo, intuitivno zaznava, vnaprej predvidi in razjasni.

Naš Gospod Jezus Kristus je ravnal z grešniki na način, ki v konkretnih dejstvih razodeva, kar apostol Pavel piše v Pismu Titu: »Ko pa sta se pojavili dobrota in človekoljubnost Boga, našega

Odrešenika« (prim. Tit 3, 4). Zadošča že, če se poglobimo v evangeljsko zgodbo o spreobrnjeni grešnici (Lk 7, 36-50), o prešuštnici v ganljivem odlomku iz Janezovega evangelija (Jn 8, 3-11) in v čudovito priliko o izgubljenem sinu (Lk 15, 11-32). Duhovnik naj se pri ravnanju z grešniki pri zakramentu pokore navdihuje ob tem velikem Vzorniku in naj prosi Gospoda milosti, da bi si mogel zaslužiti naziv, ki ga ja Dante Alighieri namenil sv. Luku: »Pisec Kristusove krotkosti – Scriba mansuetudinis Christi«; pisar, ki ne zapisuje svoje pripovedi na knjižne strani, temveč jih vrezuje v žive strani duš. Tako duhovnik nikoli ne sme pokazati osuplosti, kakršna koli že je teža, nepojmljivost, da tako rečem, grehov, ki jih je spovedanec priznal. Nikoli ne sme izreči besed, ki bi zvenele kot obtožba človeka namesto greha; nikoli ne sme vtiskati v srce groze namesto strahu; nikoli ne sme spraševati o zadevah spovedančevega življenja, ki niso pomembne glede sodbe o njegovih dejanjih; nikoli ne sme uporabiti izrazov, ki bi ranili tudi zgolj pretanjenost čustev, tudi če, strogo rečeno, ne kršijo ne pravičnosti ne usmiljenja. Nikoli ne sme pokazati, da je nestrpen ali nima časa, ali priganjati spovedanca z opominjanjem, naj pohiti (razen seveda v primeru, ko se ta grehov obtožuje z nekoristno gostobesednostjo). Glede zunanje drže naj spovednik kaže veder obraz in se izogiba kretenj, ki bi lahko pomenile začudenje, grajo ali ironijo. Prav tako bi želel spomniti, da spovedancu ne sme vsiljevati svojega okusa, temveč mora spoštovati njegovo občutljivost pri izbiri načina spovedovanja, se pravi iz oči v oči ali skozi mrežo v spovednici.

Srce, ki je tako ljubilo ljudi

Nazadnje še tole priporočilo kot povzetek: usmiljenost naj bo toliko večja, kolikor večja je moralna revščina spovedanca. In če je to duhovnik, ki je še bolj ponižan zaradi svoje krivde kot laični spovedanec in morda v večji meri brez poguma zaradi svojega ponižanega dostojanstva, pomislimo na to, da se je Gospod brez kakršnega koli očitka »ozrl na Petra« (prim. Lk 22, 61) – tistega Petra, ki je le nekaj ur prej prejel duhovniško posvečenje in je takoj padel – in ga s svojim ljubečim pogledom v trenutku dvignil iz prepada.

Kot vidite, je v tem našem pogovoru veliko govoril razum, razsvetljen po veri. Želel bi, da bi pri opravljanju službe pokore govorilo predvsem srce, ki gori v ljubezni, duhovniško srce, ki skuša,

(L'Osservatore Romano, 28. 3. 1993)

čeravno iz neskončne razdalje, biti podobno Jezusu, krotkemu in iz srca ponižnemu. To naj vam podeli božje usmiljenje, katerega znamenje, predragi bratje, naj vam bo apostolski blagoslov.

VI. SPOŠTOVANJE SPOVEDNE MOLČEČNOSTI DO PRELITJA KRVI

Zahvaljujem se Gospodu, da me tudi letos razveseljuje z vašo navzočnostjo: z vašo, gospod kardinal veliki penitenciar, kateremu se zahvaljujem za naklonjenost, izraženo v pozdravnem nagovoru, z vašo, prelati in uradniki Penitenciarije, očetje penitenciarji, redni in izredni, rimskih patriarhalnih bazilik. Veseli me, da lahko sprejemem tudi vas, mladi duhovniki, ali vas, ki boste posvečeni v bližnji prihodnosti in željno pričakujete svojo sveto službo. Zato ste se, v odnosu do ene izmed najbolj vzvišenih in občutljivih uresničitev te službe, želeli še posebej pripraviti in ste se udeležili predavanj o spovedni praksi, ki jih vsako leto organizira in pripravi Apostolska penitenciarija.

To veselje izvira predvsem iz ugotovitve, da je vaša iskrena predanost Petrovemu sedežu, katerega najodličnejše mesto (*potior principalitas*) je omenil kardinal Baum, opirajoč se na častljivo Irenejevo pričevanje. Veselje nadalje izvira iz priložnosti, ki mi jo nudi naše srečanje, da zopet spregovorim o vprašanih, ki zadevajo zakrament pokore, ki so vedno življenjskega pomena za Cerkev in so danes še posebej aktualne.

Popolno žrtvovanje za duše

Ko se v duhu zahvaljujem članom Penitenciarije in očetom penitenciarjem, ker namenjajo svoje najboljše moči pastoralnemu delu za spravo, poudarjam, da obstoj oblasti s takšno posebno nalogo in dejstvo, da toliko duhovnikov iz znamenitih redovnih skupnosti namenja ves svoj čas opravljanju te službe v glavnih rimskih bazilikah, kažeta, da Sveti sedež pripisuje tej zakramentalni funkciji privilegiran položaj.

Rad bi še posebej povedal, da se zahvaljujem ne samo posameznim očetom penitenciarjem, temveč tudi njihovim redovnim skupnostim, ki dobro razumejo to potrebo in korist, ki iz nje izhaja. Zato v skladnem sodelovanju z Apostolsko penitenciarijo in na osnovi stoletnih določil, ki so jih izdali papeži, velikodušno, tudi za ceno žrtev, namenjajo za to službo primerne ljudi in z visoko zavestjo podrejajo določene posebnosti svojih navad pomembni nalogi, ki jim jo je zaupal Sveti sedež.

Želel bi poudariti tudi to, da prihajate z različnih celin. Ta okoliščina ustreza papeževemu namenu; želi namreč omogočiti, da bi njegovo razmišljanje, njegova priporočila, njegovo upanje v zvezi z opravljanjem službe sprave dosegla vse spovednike sveta. To službo je treba varovati v njeni svetosti ne samo zaradi teoloških, pravnih in psiholoških nagibov, ki sem jih obravnaval v prejšnjih nagovorih ob enakih priložnostih, temveč tudi zaradi ljubečega spoštovanja, ki smo ga dolžni naravi te službe kot intimnemu odnosu med vernikom in Bogom. Bog je namreč tisti, ki ga greh žali, in Bog je tudi tisti, ki grehe odpušča, ki raziskuje, »kaj je v človeku«, to je njegovo vest, in človeku duhovniku je dovoljeno, da se pridruži temu ozdravljajočemu in posvečujočemu pogovoru in ga povzdigne v neizrekljivo prednost, da ravna v osebi Kristusa (in persona Christi).

On, ki vidi na skrivnem

Ko je naš Gospod Jezus Kristus določil, naj vernik prizna svoje grehe pred služabnikom Cerkve, je prav s tem potrdil tudi to, da je vsebina spovedi absolutno nepriobčljiva kateremu koli drugemu človeku, kateri koli drugi zemeljski oblasti, v kateri koli situaciji. Veljavna kanonska disciplina ureja to pravico oziroma dolžnost, ki temelji na božjem nauku v kanonih 728, § 1, št. 1 in in 1456, § 1 v Zbirki kanonov vzhodnih Cerkva, za Cerkev latinskega obreda pa s kanoni 983 in 1388 Zakonika cerkvenega prava. Zelo pomenljivo je, da je novi Zakonik, čeprav je skoraj na vseh drugih področjih kazenskega prava omilil kazni proti kršiteljem, v zvezi s tem ohranil veljavnost najhujših kazni.

Duhovniku, ki sprejema zakramentalno izpoved, je brez izjeme prepovedano, da bi razodel identiteto spovedanca in njegove grehe. Natančneje: težkih grehov ne sme duhovnik omenjati niti z najsplošnejšimi besedami; pri malih grehov pa nikakor ne sme razodeti njihove vrste in še toliko manj posameznega dejanja.

Vendar ne zadošča spoštovati molčečnost samo v zvezi z identifikacijo osebe in njenih grehov. Spoštovati jo je treba tudi z izogibanjem kakršnega koli razodevanja dejstev in okoliščin, katerih spominjanje, četudi ne gre za grehe, je lahko neprijetno za spovedanca, posebno če mu takšno omenjanje povzroča težave. V ta namen si oglejte Odlok sv. Oficija (prim. DS, 2195), ki odločno obsoja ne samo kršitev molčečnosti, temveč tudi uporabo vednosti, pridobljene pri spovedi, kadar to povzroči »neprijetnost za spovedanca« (gravamen paenitentis). Popolna molčečnost glede grehov in dolžna stroga previdnost pri drugih na tem mestu omenjenih dejavnikih vežeta duhovnika ne le s tem, da mu prepovedujeta morebitno razodevanje tretji osebi, temveč tudi namig na vsebino spovedi samemu spovedancu zunaj zakramenta, razen v primeru izrecnega privoljenja, oziroma še bolje, osebno izražene želje s strani spovedanca.

Obojestranska tankočutnost v zadržanosti

Neposredno je ta popolna molčečnost v korist spovedanca. Zato zanj ne obstaja ne greh ne zakonsko predpisana kazen, če spontano in ne da bi povzročil škodo tretji osebi zunaj spovedi, razodeva, kar je priznal pri spovedi. Jasno pa je, da mora spovedanec zaradi dogovora, impliciranega v zadevah, zaradi pravičnosti in, rekel bi, določene spoštljivosti do duhovnika spovednika s svoje strani spoštovati molčečnost v zvezi s tem, kar mu spovednik v zaupanju v njegovo diskretnost pove pri zakramentalni spovedi.

Primerna strogost kazni

V tem pogledu sem dolžan omeniti in potrditi, kar je bilo določeno z odlokom Kongregacije za verski nauk (prim. AAS 80 /1988/1367), da bi se omejila in preprečila žalitev svetosti spovedi v sredstvih družbenega obveščanja.

Nadalje moram grajati nekatere nespodobne in škodljive primere indiskretnosti na tem področju, do katerih je prišlo pred kratkim, ki so zmedli in prizadeli vernike. »Naj ne postanejo zgled! – Non transeant in exemplum!«

Duhovniki bi morali pomisliti na to, da njihovo lahkomišno in nespametno ravnanje na tem področju, tudi če ne gredo v skrajnosti, predvidenih s strani kazenskega zakona, povzroča spotiko in odvrča vernike od prejemanja zakramenta pokore ter meče

senco na dvatisočletno slavo, ki je imela tudi svoje mučence. Med njimi naj omenim le sv. Janeza Nepomuka.

Tudi verniki, ki pristopajo k zakramentu pokore, bi morali pomisliti, da z vpletanjem duhovnika spovednika v zadevo napadajo človeka, ki se ne more braniti. Božji nauk in zakon Cerkve ga namreč zavezujeta k popolni molčečnosti »vse do prelitja krvi« (usque ad sanguinis effusionem).

Zaupam, da za nikogar izmed navzočih, hvala Bogu, ne velja ta očitek, za vse pa velja opozorilo in vsi moramo z vztrajno molitvijo prositi za junaštvo neomadeževane zvestobe sveti molčečnosti.

Da ne bi ostal v vas samo ta negativni vtis, bi želel dodati tudi pozitivne stvari, ki jih opažamo, predvsem veliko število spokornikov, ki prihajajo k spovedi v Rim in drugam, zlasti v romarska središča. Zakrament doživlja prerod, predvsem med mladimi, kot je bilo opaziti med Svetovnimi dnevi mladine, zlasti v Denverju.

Če ne manjka spovedancev, ne manjka niti spovednikov. Če smo se nekdaj morda bali, da bo zakrament sprave šel v pozabo, smo danes priče njegovemu prerodu.

To pomeni, da je Sveti Duh vedno navzoč, deluje po nas in deluje na nas, najde svoje poti, mi pa moramo sprejeti sadove njegovega dela.

To me veseli. Želel bi, da bi bilo naše današnje srečanje tudi srečanje veselja, predvelikonočno srečanje, z velikonočnimi voščili, ki so vedno izraz velikega veselja zaradi vstajenja.

Vstajenjsko veselje

Vstajenje je vedno prisotno v zakramentu pokore. Veliko jih vstane, tudi velikih grešnikov. Zasluge imajo tudi številna gibanja, ki vzbujajo zavest o tem, kako pomemben je zakrament pokore in odpuščanja, tudi pri zločincih in teroristih. Sam sem se pogovarjal s temi ljudmi.

Vedno znova se moramo s spoštovanjem spominjati velikih spovednikov v Cerkvi, kot so bili sv. Janez Nepomuk, arški župnik Janez Marija Vianney in v našem času pater Pij. Tudi v Rimu poznamo med različnimi očetmi redovnih skupnosti mnoge velike spovednike iz preteklosti in sedanjosti. Imamo prave mučence spovednic v različnih rimskih cerkvah kakor tudi v baziliki sv. Petra.

Te spodbude in želje izročam usmiljenju Jezusa, velikega in večnega Duhovnika, in molitvam Marije, matere Cerkve in pribežališča grešnikov in kot poroštvo stanovitne ljubezni podeljum vsem svoj blagoslov.

(L'Osservatore Romano, 13. 3. 1994)

VII. ZAKRAMENTALNA POKORA KOT ZADOŠČEVANJE IN PRENOVA DUHA

Vedno mi je prijetno srečati se z verniki vseh družbenih in cerkvenih stanov v tem dragocenem, in vendar domačem vati-kanskem bivališču, poleg »spomenika« galilejskega ribiča, tukaj, kjer ga danes slavimo, kjer pa je nekega dne pretrpel mučeništvo, pridružen, tudi po obliki mučeništva, Odrešenikovi zveličavni daritvi. Vesoljno očetovstvo Petra in njegovih naslednikov je namreč v pravem pomenu besede vkoreninjeno v križ in po za-slugi križa bogato z večnim življenjem.

To moje veselje se še posebej poveča, kadar so sinovi, ki pridejo, da bi »videli Petra« (videre Petrum), duhovniki in kandi-dati za duhovniško posvečenje. Ti so namreč zaradi poslanstva, ki jim je ali jim bo kmalu zaupano, soudeleženi v skrbeh, vese-lju, bolečinah in predanosti Matere Cerkve, ki z odrešilno močjo križa uresničuje med verniki in celo v vsem človeštvu božji dar spreobrnjenja in svetosti.

Zato se zahvaljujem Gospodu za današnje srečanje z vami, člani Apostolske penitenciarije, penitenciarji rimskih patriarhalnih bazi-lik in dragi mladi, novo posvečeni duhovniki ali gojenci pred svetim duhovniškim posvečenjem, ki ste se udeležili običajnega študijskega tečaja o spovedni praksi pri Apostolski penitenciariji.

Želel bi izkoristi to priložnost za nadaljevanje svojega razmišljanja iz nagovorov ob enakih priložnostih v preteklih letih in predstaviti neizčrpno temo o zakramentu sprave še z drugih vidikov.

Žalitev Boga in nova vzpostavitev pravičnosti

Duhovniku, služabniku zakramenta pokore, mora pri tej vzvišeni in življenjsko pomembni nalogi biti vzor Jezus, učitelj resnice, zdravnik duš, rahločutni prijatelj, ki kot najpravičnejši

in najplemenitejši sodnik ne graja, temveč poboljšuje in opogumlja, ki prodira v srčiko vesti in varuje njeno skrivnost. Priličen Jezusu, mora duhovnik spovednik znati končati svoj pogovor s spovedancem z utemeljeno spodbudo, v kateri odmeva neskončno Gospodovo usmiljenje: »Tudi jaz te ne obsojam. Pojdi in odslej ne greši več!« (Jn 8, 11)

Prav z vidika stanovitnega poboljšanja mora spovednik spovedancu dati po eni strani vzgibe za razumno in nadnaravno zaupanje, ki naj njegovo dušo pripravijo za plodovit sprejem odveze in zagotovijo vztrajnost vdobrih namenih v sproščenem krščanskem življenju; po drugi strani pa mu mora določiti primerno zadoščevanje ali pokoro, ki naj predvsem popravi žalitev, ki jo je greh povzročil božjemu veličanstvu, Stvarniku, Gospodu in Zakonodajalcu, kolikor je to v človeški omejenosti sploh mogoče. Pokora kot duhovno zdravilo skupaj z že omejenim zaupanjem naj torej krepí dobre namene glede kreposti, še več, v sodelovanju s posvečujočo milostjo, povrnjeno ali pomnoženo v zakramentu pokore, ki je tudi dragocena obramba pred še tako močnimi skušnjavami, naj mu pomaga krepotno živeti.

Glede zaupanja, ki ga mora vliti spokorniku v odnosu do njegove prihodnosti, naj spovednik upošteva, da morata v procesu opravičenja, ki ga z občudovanja vredno jasnostjo razlaga tridentinski koncil, sodelovati tako strah kot upanje: »Ko se v spoznanju, da so grešniki, v tiste, strahu pred božjo pravičnostjo, ki jih zveličavno pretrese, obrnejo k razmišljanju o božjem usmiljenju in se dvignejo k upanju, zanašajoč se na to, da jim bo Bog zaradi Kristusa milostljiv« (Tridentinski cerkveni zbor, Sessio VI, cap. 6; DS, 1526).

Zaradi predrznega zaupanja, če lahko tako rečemo, nekateri ne dosežejo pozitivnega in stanovitnega poboljšanja, četudi se iskreno in natančno spovedo. Ker niso premagali ponosa in so preveč zaupali vase ali, kar je še veliko slabše, zaupali so vase namesto v božjo milost. Nasproten, a ravno tako kočljiv je primer človeka, ki sicer naredi potrebni prostor božji milosti, vendar brezskrbno predvideva, da jo bo pridobil brez odzivanja in sodelovanja, ki ju Bog zahteva od človeka.

Nasprotno pa so zaradi pomanjkanja zaupanja ljudje, ki sploh ne pristopijo k zakramentu pokore ali pa pristopajo brez potrebnega razpoloženja, da bi se obred lahko učinkovito končal z odvezo. Zaradi izkušnje lastne nemoči iz preteklosti so prepričani, da bodo tudi v prihodnosti grešili; z zgrešenim istovetenjem razumske presoje, recimo kar napovedi nadaljnjih padcev, z voljo,

da bodo spet padali, in z dejanskim pomanjkanjem iskrenega namena, da ne bodo padli, tako izgubijo pogum in spovedniku izjavijo, da niso zadostno razpoloženi. Zares žalostno bi bilo, če bi v tako zmoto, ki bi bila tudi znamenje slabega poznanja človeškega duha, zapadel celo kakšen spovednik.

Za ta skrajna razpoloženja mora spovednik uporabiti ustrezno zdravilo; tistim, ki predrzno zaupajo, naj vcepi ponižnost, ki je resnica, kot nas opominja božja beseda: »Kdor torej misli, da stoji, naj pazi, da ne pade« (1 Kor 10, 12) in: »Delajte s strahom in s trepetom za svoje odrešenje« (Flp 2, 12). Tistim, ki so paralizirani zaradi nezaupanja, ki ni potrebni zveličavni strah, temveč hromeča bojazen, naj pojasni, da zavedati se lastne slabosti ne pomeni sprijazniti se z njo, temveč je lahko in mora biti vzgib za ukrepanje, saj božja beseda govori tudi o tem: »Dovolj ti je moja milost. Moč se dopolnjuje v slabotnosti« (2 Kor 12, 9). Ne bo odveč, če se spomnimo, da vera uči, kako se lahko s pomočjo milosti izognemo greha (prim. Tridentinski cerkveni zbor, Sessio VI, can. 18; DS, 1568).

Sorazmernost in nasprotnost pokore

Pri nalaganju zveličavne pokore je treba uporabiti merilo pravičnosti in zlasti modro izbrane pokore v nasprotju s storjenim grehom, ki tako ustreza posebnim potrebam spovedanca.

Prisluhnimo tudi zdaj svetopisemskemu opominu: »Glede odpuščanja ne bodi brez strahu, da bi nakladal greh na greh!« (Sir 5, 5) in glede narave zakramenta, katerega sestavni del je pokora, poslušajmo tridentinski cerkveni zbor: »Kdor zanika, da se za celotno in popolno odpuščanje grehov zahteva troje spokornikovih dejanj, ki so tako rekoč snov zakramenta pokore, namreč kesanje, spoved in zadoščevanje in se imenujejo trije deli pokore; ali trdi, da sta le dva dela pokore, namreč groza, ki se v vesti prebudi ob spoznanju greha, in pa vera, ki je zajeta iz evangelija ali iz odveze in po kateri človek veruje, da so mu po Kristusu grehi odpuščeni, bodi izobčen » (DS, 1704).

Z molitvijo ...

V smeri teh nauk in z upoštevanjem na eni strani oikonomije milosti, ki spremlja, podpira in dviga človekovo ravnanje, in na drugi zakonitosti človeške psihologije je jasno, da mora biti zakramentalno zadoščevanje predvsem molitev. Kajti molitev hvali

Boga in sovraži greh kot žalitev do Boga, priznava hudobijo in nemoč grešnika ter ponižno in zaupno prosi pomoči. Človek se zaveda svoje nesposobnosti za kakršno koli zveličavno dejanje, če ga za to ne razpoloži nadnaravna Gospodova pomoč (Tridentinski cerkveni zbor, Sessio VI, can. 1; DS, 1551), za katero lahko prosi prav z molitvijo; in če prosi, to pomeni, da ima teološko krepost upanja, da jo bo dosegel. S tem tako rekoč doživlja božjo dobroto in se uči pogovora z Bogom. Spovednikova skrb bo pomagati spovedancu, da bo vse to doumel, kadar so njegove duhovne moči skromnejše. Zatorej je razumljivo, da je treba upoštevati poleg v določenem smislu količinskega sorazmerja med storjenim grehom in potrebnim zadoščevanjem tudi spokornikovo stopnjo pobožnosti, duhovno kulturo, samo sposobnost dojemanja in pozornosti ter morebitno nagnjenost k napačni tankovestnosti. Medtem ko je treba izkoristiti zakramentalno pokoro za to, da bi v spovedancih vzbudili željo po molitvi, se je običajno treba držati tudi načela, da je boljša zmerna, a z vnemo opravljena pokora, kakor obsežna, in ne opravljena pokora ali opravljena z nejevoljo.

... in z dobrimi deli

Kadar morajo pokoro sestavljati ne samo molitve, temveč tudi dela, je treba izbrati takšna, ob katerih se bo spokornik uspešno vadil v kreposti, za katero naj si pridobi, poleg nadnaravnega nagnjenja, ki mu ga daje milost, tudi naravno težnjo. Tako mu bo lažje delati dobro in se izogibati zla. Običajno je treba uporabiti določen »protiukrep« kot zdravilo proti storjenemu dejanju, kar je toliko nujnejše, ali vsaj koristnejše, kolikor bolj je greh škodoval temeljnim dobrinam. Za zločin splava, ki je danes, žal, tako razširjen, bi na primer lahko bil primeren odgovor pokore prizadevanje v podporo in za zaščito življenja v vseh oblikah, ki si jih lahko zamisli človekoljubnost glede na potrebe bodisi posameznikov ali družbe. Primeren odgovor na grehe proti pravičnosti, ki danes tako zelo zastrupljajo medčloveške odnose in družbo, bi lahko bil – ob predpostavki, da mora spovedanec vrniti, kar si je krivično pridobil – človekoljubna darežljivost, ki bi presegla škodo, povzročeno bližnjemu, po zgledu Zaheja, ki je rekel Jezusu: »Gospod, glej polovico svojega premoženja dam ubogim, in če sem koga v čem prevaral, mu povrnem četverno« (Lk 19, 8). Ne bo težko najti podobnih odgovorov za druge grehe, če jih presojava z merili vere.

»V potu svojega obraza boš užival kruh«

Na tem mestu bi bilo koristno razmisliti o morebitni telesni pokori. Razume se, da je pokora, tudi telesna, na splošno v skladu s predpisi in celo sveta, zato naj spomnim, da je v Katekizmu katoliške Cerkve ta vrsta pokore v zvezi z zakramentom sprave povzeta z izrazom »post« (prim. Zakonik cerkvenega prava, kan. 1434). Razen v primerih bolezni ali telesne šibkosti je razumno omejevanje pri hrani običajno možno in toliko bolj hvalevredno, če se to, kar se odvzame lastnemu zadovoljstvu, podari v človekoljubne namene. Vendar pa mora biti spovednik skrajno previden, preden naloži ali tudi samo dovoli opravljanje neprimernih oblik pokore. Na tem področju daje priložnost za velikodušno pokoro delo, posebno fizično delo, ki ga odlikuje prednost, da vzgaja telo, bodisi da ga mora človek opravljati delo po službeni dolžnosti ali prostovoljno. Stvarnik je res določil prvemu človeku in vsem ljudem delo kot pokoro: »V potu svojega obraza boš jedel kruh« (1 Mz 3, 19). Delo samo v sebi in po sebi namreč ni kazen – človeška narava ga celo zahteva kot potrebno sredstvo razvoja in rasti – toda ker je postalo težavno in povod za greh, dobi v človeku, ki ga opravlja z nadnaravnim razpoloženjem, vrednost zadoščevanja.

Te misli, s katerimi se obračam neposredno na vas, navzoče pri tej avdienci, a jih namenjam vsem duhovnikom sveta, medtem ko so se v Cerkvi že začela razmišljanja o temah svetega leta, objavljenih v apostolskem pismu V zarji tretjega tisočletja (*Tertio millennio adveniente*), hočejo poudariti pripomočke in cilje, napore in upanje, vedno žive v Cerkvi, a še posebej pomembne pred bližnjim jubilejem.

Prosimo zdaj skupaj Jezusa, večnega duhovnika, da bi nam naklonil jasno presojo in pastirsko ljubezen za vedno bolj velikodušno predanost v službi zakramenta pokore v dobro vseh bratov. Naj vam bo vsem znamenje te milosti, za katero prosimo, apostolski blagoslov, ki vam ga prav iz srca podeljujem.

(L'Osservatore Romano, 19. 3. 1995)

PISMO

**Gospodu kardinalu Williamu W. BAUMU,
velikemu penitenciarju**

**RESNICA O SPOVEDI:
PRIDOBITEV SVOBODE IN DVIG DUHA**

Ob koncu tečaja o spovedni praksi, ki ga Apostolska penitenciarija že nekaj let prireja za nove duhovnike ali kandidate za duhovniško posvečenje, ki se želijo pripraviti za boljše opravljanje zveličavne naloge, za katero jih pooblašča Gospod, ki odpušča, bi z vašim prijaznim posredovanjem, gospod kardinal, rad poslal vsem udeležencem posebno poslanico. Naj jim bo dokaz mojega zadovoljstva, obenem pa naj usmerja njihova prizadevanja za služenje bratom.

Ob prejšnjih priložnostih sem predstavil tematiko zakramenta pokore z različnih vidikov in osvetlil spovednikove naloge z doktrinalne, asketske in psihološke strani, da bi spovednik kar najbolje izpolnjeval to svojo vzvišeno nalogo.

**»Kdor se povišuje, bo ponižan,
in kdor se ponižuje, bo povišan«**

Želel bi zdaj preiti h konkretni, seveda ne izčrpani obravnavi nekaterih vidikov, ki se zadevajo prejemnika svetega obreda pokore. Pri zakramentalni spovedi vernik more in mora prenoviti, utrditi in usmeriti v svetost svoje krščansko življenje, namreč življenje nadnaravne ljubezni do Boga, našega Očeta, in do ljudi, naših bratov, ki se doseže in udejanja v Cerkvi.

V zakramentu pokore, zakramentu spovedi in sprave se kot osebna zgodba vsake duše obnavlja evangeljska prilika o cestniarju, ki je odšel iz templja opravičen: »Cestniar pa je stal daleč proč in še oči ni hotel povzdigniti proti nebu, ampak se je tolkel po prsah in govoril: 'Bog, bodi milostljiv meni grešniku!' Povem vam, da je odel opravičen domov, oni pa ne; kajti vsak, kdor se povišuje, bo ponižan, in kdor se ponižuje, bo povišan » (Lk 18, 13-14).

Priznati lastno bedo pred božjim obličjem ne pomeni ponižati se, temveč živeti resnico o svoji omejenosti in tako doseči pravo veličino pravičnosti in milosti po padcu v greh, ki je posledica hudobije in slabotnosti. Pomeni tudi dvigniti se do najvišjega miru duha z vzpostavitev dejavnega odnosa z usmiljenim in zvestim Bogom. Tako živeta resnica je edina, ki nas v naši človeški omejenosti resnično osvobaja. To dokazuje božja beseda (Jn 8, 31-34), ki v zvezi z našim moralnim stanjem jasno govori o luči, ki jo je človeku prinesla Večna Beseda v »kairós«, to je v polnost časov.

Ponižno priznanje: prezir do greha in zmaga nad njim

Resnica, ki prihaja od Besede in nas mora privedi do Boga, pojasnjuje, zakaj mora zakramentalna spoved izhajati in zakaj jo mora spremljati ne zgolj psihološki vzgib, kot da bi bil zakrament nadomestilo za psihološko zdravljenje, temveč bolečina, ki temelji na nadnaravnih nagibih, kajti greh krši ljubezen do Boga Najvišjega Dobrega, povzročil je Odrešenikovo trpljenje, nam pa zapravi večne dobrine.

S tega stališča postane jasno, da mora biti spoved ponižna, celovita, spremljati pa jo morata trden in dober sklep glede poboljšanja v bodoče in končno zaupanje, da bo to poboljšanje doseženo.

Razumljivo je, da bi bilo priznanje grehov brez ponižnosti le nekoristen seznam ali, kar bi bilo še slabše, drzno uveljavljanje pravice, da jih stori, kot »Ne bom služil!« (Non serviam!), zaradi katerega so padli uporni angeli in je prvi človek pogubil sebe in svoje potomce. V resnici se ponižnost poistoveti s preziranjem zla: »Zakaj svoje pregrehe priznavam, moj greh je vedno pred mano. Zoper tebe, tebe samega, sem grešil, hudobijo v tvojih očeh sem storil, da se izkažeš pravičnega, kadar govoriš, neoporečnega, kadar sodiš« (Ps 51, 5-6).

Priznanje vseh smrtnih grehov

Spoved mora biti tudi celovita (integra), kar pomeni, da je treba izpovedati »vse smrtne grehe« (omnia peccata mortalia), kot izrecno potrjuje tridentinski cerkveni zbor (Sessio XIV, cap. V; DS, 1679), ki razlaga to nujnost ne le kot disciplinski predpis Cerkve, temveč kot zahtevo božjega zakona, saj je v sami instituciji zakramenta Gospod določil takole: »Iz že razložene postavitve zakramenta pokore je vsa Cerkev vedno sklepala, da je Gospod postavil tudi celovito (integram) spoved grehov. Ta spoved je za vse, ki so po krstu padli, potrebna po božjem pravu, kajti naš Gospod Jezus Kristus je pred svojim vnebohodom pustil duhovnike kot svoje namestnike (Mt 16, 19; 18. 18; Jn 20, 23), kot predstojnike in sodnike; pred njim se je treba obtožiti vseh smrtnih grehov, v katere bi kristjani padli« (DS, 1679)

Kanona 7 in 8 v istega zasedanja govorita o tem v natančni pravni obliki:

»Kdor trdi, da za odpuščanje grehov v zakramentu pokore ni po božjem pravu potrebno spovedati se vseh posameznih smrtnih grehov, ki se jih kdo spomni po dolžnem in skrbnem premisleku, tudi skrivnih grehov in tistih, ki so zoper zadnji dve izmed božjih zapovedi, pa tudi okoliščin, ki spremenene vrsto greha, temveč da je taka spoved samo koristna za poučitev in pomiritev spokornika, in da je bila nekdaj v navadi samo zaradi nalaganja cerkvene pokore; ali trdi, da tisti, ki si prizadevajo spovedati se vseh grehov, nočejo ničesar prepustiti božjemu usmiljenju za odpuščanje; ali končno, da ni dovoljeno spovedati se malih grehov, ta bodi izobčen« (DS, 1707).

»Kdor trdi, da je spoved malih grehov, kakršne se drži Cerkev, nemogoča in da je to človeško izročilo, ki ga morajo bogovdani ljudje odpraviti; ali da je niso vsi kristjani obeh spolov dolžni po določbi velikega lateranskega cerkvenega zbora opraviti enkrat v letu in da je zato treba kristjanom svetovati, naj se ne spovedujejo v postnem času, ta bodi izobčen« (DS, 1708).

Spoznanje in zaupanje: duša in moč sklepa

Žal danes nemalo vernikov, ko pristopajo k zakramentu pokore, ne prizna vseh smrtnih grehov v skladu s pravkar omenjeno razlago tridentinskega cerkvenega zbora. Deloma je za to krivo zmotno zmanjševanje moralne zavesti zgolj na tako imenovano »temeljno odločitev« (optio fundamentalis), deloma prav tako napačno zoževanje vsebine moralnega zakona samo na zapoved

ljubezni, ki si jo pogosto razlagajo presplošno in izključujejo druge grehe. Delno je krivo tudi samovoljno in omejevalno tolmačenje »svobode božjih otrok«, ki naj bi bila zaupen zaseben odnos brez posredovanja Cerkve, in morda je prav to najbolj razširjen razlog za takšno ravnanje. Včasih, ko spovednik po svoji dolžnosti postavlja vprašanja zaradi potrebnega celovitega priznanja, verniki to sprejmejo tako, kakor da si dovoljuje neupravičeno vdirati v svetišče vesti. Želim si in molim za to, da bi te premalo razsvetljene vernike prepričali, tudi s tem poukom, da pravilo, zaradi katerega morajo priznati vse smrtne grehe po vrsti in številu, kolikor jim jih po iskrenem spraševanju vesti spomin dopušča spoznati, ni breme, ki bi jim bilo samovoljno naloženo, temveč pripomoček za osvoboditev in pomiritev.

Že samo po sebi je razumljivo, da mora priznanje grehov vsebovati tudi resen namen, da spovedanec v prihodnje ne bo več grešil. Če tega razpoloženja duše ne bi bilo, v resnici ne bi bilo kesanja; o kesanju dejansko odloča odnos do moralnega zla. Če človek ne nasprotuje možnemu moralnemu zlu, to pomeni, da ga ne prezira in se ne kesa. Toda tako kot mora kesanje izhajati predvsem iz bolečine, ker smo žalili Boga, se mora namen, da ne bomo grešili, opirati na božjo milost. Te Gospod nikoli ne odreče človeku, ki naredi, kar je mogoče, da bi ravnal pošteno.

Ko bi hoteli opirati odločitev, da ne bomo več grešili, samo na svojo moč, ali predvsem na svojo moč v neutemeljeni samozadostnosti, malodane krščanskem stoicizmu ali oživiljenem pelagianizmu, bi delali krivico tisti resnici o človeku, ki je naš začetek, kakor da bi bolj ali manj zavestno izjavili Gospodu, da ga ne potrebujemo. Ne smemo tudi pozabiti, da je eno obstoj iskrenega sklepa, presoja razuma glede prihodnosti pa nekaj drugega. V resnici je možno, da kljub trdnemu sklepu, da ne bomo več grešili, izkušnja iz preteklosti in zavest o sedanji slabotnosti določata strah pred novimi padci. Vendar to ne prejudicira pristnosti sklepa, kadar se temu strahu pridruži z molitvijo podprta volja, da naredimo, kar je mogoče, zato da bi se izognili grehu.

Zveličavna ljubezen

Spet se vračamo k razmišljanju o zaupanju, ki mora spremljati preziranje greha, ponižno priznanje greha, trdno voljo, da ne bomo več grešili. Zaupanje je možno in dolžno uresničevanje nadnaravnega upanja, zaradi katerega pričakujemo od božje dobrote, po božjih obljubah in po zasluženju Odrešenika Jezusa Kristusa, večno življenje in potrebne milosti, da ga dosežemo. Zaupanje je

tudi dejanje tistega spoštovanja, ki ga dolgujemo sebi, ker nas je ustvaril Bog in nas že po naravi povzdignil nad vse vidno stvarstvo, nas povzdignil po milosti in nas usmiljeno odrešil. Zaupanje je spodbuda, da si z vsemi svojimi močmi prizadevamo na področju, kjer vladata nezaupanje in skepticizem.

S tem v zvezi je odločilne vrednosti nauk, ki nam ga ponuja evangelij glede tragičnega konca izdajalca Juda in Petrovega odrešujočega zadoščenja. Juda se je skesal. Evangelij o tem jasno govori: »Ko je Juda, ki ga je izdal, videl, da so ga obsodili, se je skesal. Velikim duhovnikom in starešinam je prinesel nazaj trideset srebrnikov in rekel: 'Grešil sem, ker sem izdal nedolžno kri'« (Mt 27, 3-4). Toda tega kesanja ni povezal z besedo, ki mu jo je namenil Jezus ravno tedaj, ko ga je Juda izdajal: »Prijetelj, čemu si prišel?« (Mt 26, 50); ni imel zaupanja in si je vzel življenje. Peter je padel, skorajda z enako težo, in to kar trikrat, vendar je zaupal in, potem ko je po veliki noči z ljubeznijo opravil trikratno zadoščenje, ga je Jezus potrdil v njegovi službi. Sv. Janez nam čudovito pojasnjuje razlog, moč in sladkost našega upanja: »Mi smo spoznali ljubezen, ki jo ima Bog do nas, in verujemo vanjo. Bog je ljubezen, in tisti, ki ostaja v ljubezni, ostaja v Bogu in Bog ostaja v njem« (1 Jn 4, 16).

Duhovnik: spovednik in spovedanec

Ko se obračam na udeležence tečaja, imam pred očmi vse duhovnike sveta. Službi, ki jo opravljamo vsi duhovniki, so namenjena razmišljanja, ki sem jih razgrnil, ne samo zato, da bi bili velikodušno pripravljene poslušati zakramentalne spovedi vernikov, temveč da bi jih nenehno – pri pridigah, v katehezi, duhovnem vodstvu, v vseh možnih oblikah našega služenja resnici – vzgajali k temu, da bi kar z največjo pripravljenostjo izkoriščali zakrament pokore, ta veliki dar božjega usmiljenja. Prosim Gospoda te milosti tudi za nas, brate med brati, ki moramo pristopati k temu istemu zakramentu kot spovedanci, zato da se posvečujemo in poboljšamo.

Ko izročam materinskemu posredovanju preblažene Device Marije bodočo službo mladih duhovnikov, ki so tako prizadevno sodelovali na tečaju, prosim za vse božje pomoči, v znamenje katehere vam z naklonjenostjo pošiljam poseben apostolski blagoslov.
V Vatikanu, 22. marca 1996

Papež Janez Pavel II.

(L'Osservatore Romano, 24. 3. 1996)

Papeški svet za družino

PRIROČNIK ZA SPOVEDNIKE O NEKATERIH VPRAŠANJIH ZAKONSKE MORALE

PREDSTAVITEV

Kristus po svoji Cerkvi nadaljuje poslanstvo, ki ga je prejel od Očeta. On pošilja dvanajstere oznanjat božje kraljestvo in klicat k pokori in spreobrnjenju (prim. Mr 6, 12). Vstali Kristus jim zaupa oblast sprave: »Prejmite Svetega Duha! Katerim grehe odpustite, so jim odpuščeni; katerim jih zadržite, so jim zadržani« (Jn 20, 22-23). Potem, ko je Kristus poslal Svetega Duha, je Cerkev nadaljevala z oznanjevanjem evangelija, klicala k spreobrnjenju in podeljevala zakrament odpuščanja grehov, po katerem spokorjeni grešnik prihaja do sprave z Bogom in Cerkvijo ter doživlja odprto pot k odrešenju.

Ta Priročnik je sad posebne pastoralne skrbi papeža Janeza Pavla II., ki je Papeškemu svetu za družino zaupal nalogo, naj pripravi ta pripomoček v pomoč spovednikom. Iz izkustva, ki je dozorevalo v duhovniški in škofovski službi, je papež spoznal, kako pomembne so trdne in jasne smernice, na katere bi se mogli služabniki zakramenta sprave sklicevati v pogovoru z ljudmi. Bogat nauk cerkvenega učiteljstva glede zakonskih in družinskih vprašanj, zlasti od 2. vatikanskega cerkvenega zbora dalje, je narekoval ustrezno sintezo nekaterih moralnih vprašanj, ki zadevajo zakonsko življenje.

Na ravni doktrinalnega nauka ima Cerkev jasna spoznanja o zahtevah zakramenta pokore, glede uveljavitve teh navodil v pastoralni praksi pa ni moč zanikati neke praznine. Doktrinalne resnice so temelj, na katerem gradi ta Priročnik, zato ni naša naloga, da jih ponavljamo, čeprav se na nekaterih mestih nanje sklicujemo. Dobro nam je znano bogastvo, ki so ga posredovale krščanski skupnosti okrožnica Humanae vitae (1967), kakor jo pozneje osvetljuje okrožnica Veritatis splendor (1991) ter apostolski spodbudi Familiaris consortio (1981) in Reconciliatio et Paenitentia (1984). Prav tako nam je znano, da je Katekizem katoliške Cerkve (1993) posredoval učinkovit in sintetičen doktrinalni povzetek glede teh vprašanj.

»Naravno poslanstvo Cerkve... je, da vzbuja v človekovem srcu spreobrnjenje in pokoro ter da mu nudi dar sprave. To poslanstvo pa se ne omejuje na nekaj teoretičnih trditev in predlog etičnega ideala brez spremljajočih moči, ki so potrebne za njihovo uresničenje, temveč se hoče izražati v čisto določenih dejanjih cerkvene službe, namenjenih konkretnemu izvajanju pokore in sprave« (RP, 23).

Z veseljem dajemo v roke duhovnikom ta dokument, ki je pripravljen po naročilu svetega očeta ter ob strokovnem sodelovanju teoloških profesorjev in nekaterih duhovnikov v pastorali.

Zahvaljujemo se vsem, ki so prispevali svoj delež, s katerim so omogočili uresničenje tega dokumenta. Prav posebna zahvala pa velja Kongregaciji za verski nauk in Apostolski penitenciariji.

UVOD

1. Namen dokumenta

Družina, ki jo je 2. vatikanski cerkveni zbor opredelil kot domače svetišče Cerkve in kot »prvo in živo celico družbe«, ¹ je deležna njene posebne pastoralne pozornosti. »V tem zgodovinskem trenutku, ko je družina cilj številnih pritiskov, ki jo skušajo uničiti ali vsaj zmaličiti, se Cerkev zaveda, da je blagor družbe in nje same tesno povezan z družino. Prav zato čuti tem silneje in nujneje, da je njeno poslanstvo oznanjevanje božjega načrta o zakonu in družini.« ²

V zadnjih letih je Cerkev po besedah svetega očeta in širše duhovne dejavnosti duhovnikov in laikov pomnožila svojo skrb

v pomoč celotnemu verujočemu ljudstvu, da bi v hvaležnosti in v polnosti vere premišljevali o darovih, ki jih Bog naklanja možu in ženi, združenima v zakramentu zakona, da bi mogla spolniti pristno pot svetosti in pokazati resnično evangeljsko pričevanje v razmerah, v katerih žive.

Na poti k zakonski in družinski svetosti imata zakrament evharistije in pokore temeljno vlogo. Prvi utrjuje edinstvo s Kristusom, izvorom milosti in življenja, drugi pa obnavlja, če je bila le-ta porušena, ali povečuje in dopolnjuje zakonsko in družinsko občestvo, ³ ki ga je greh ogrozil in ranil.

Da bi zakoncem pomagali spoznati pot k svetosti in spolnitev njihovega poslanstva, je kar največjega pomena oblikovanje njihove vesti in spolnjevanje božje volje na specifičnem področju zakonskega življenja, to je v življenju zakonskega občestva in v službi življenja. Luč evangelija in milost zakramenta sta dve nujno potrebni stvari za dvig in polnost zakonske ljubezni, ki ima svoj izvir v Bogu Stvarniku. »To ljubezen je Gospod blagovolil ozdraviti, spolniti in dvigniti s posebnim darom milosti in nadnaravne ljubezni.« ⁴

V redu sprejemanja teh zahtev pristne ljubezni in božjega načrta v vsakdanjem življenju zakoncev predstavlja trenutek, v katerem prosijo in prejemajo zakrament sprave, odrešenjski dogodek največjega pomena, priložnost za razsvetljeno poglobitev vere in dragoceno pomoč za uresničenje božjega načrta v osebnem življenju.

»Zakrament pokore ali sprave izravnava pot k vsakemu človeku, tudi takrat, kadar ga bremeni huda krivda. V tem zakramentu lahko vsak edinstveno doživlja usmiljenje, se pravi ljubezen, ki je močnejša od greha.« ⁵

Ker je služba zakramenta sprave zaupana duhovniški službi, je ta dokument prvenstveno naslovljen na spovednike in ima za nalogo dati praktična navodila za spovedovanje in podelitev odveze vernikom v zadevi zakonske čistosti. Konkretno ta Priročnik za spovedno prakso (*Vademecum ad praxim confessariorum*) želi tudi ponuditi oporno točko spokornikom, ki so poročeni, da bi mogli doseči vedno večjo korist ob prejemanju zakramenta sprave in živeti svojo poklicanost k odgovornemu očetovstvu/materinstvu v skladu z božjim zakonom, ki ga Cerkev verodostojno razlaga. Prav tako bo v pomoč tistim, ki se pripravljajo na zakon.

Vprašanje odgovornega starševstva je zelo občutljiva točka v poučevanju katoliškega moralnega nauka na zakonskem

področju, toliko bolj na področju obhajanja (podeljevanja) zakramenta sprave, pri katerem se nauk sooča s konkretnimi razmerami in z duhovno potjo posameh vernikov. Potrebno je namreč opozoriti na stalne točke, ki dovoljujejo, da se na pastoralno ustrezen način soočamo z novimi oblikami kontracepcije in z vedno bolj zapletenimi vprašanji na tem področju.⁶ S tem dokumentom nočemo ponavljati celotnega nauka okrožnice *Humanae vitae*, apostolske spodbude *Familiaris consortio* in drugih posegov rednega papeškega učiteljstva, marveč želimo ponuditi le nasvete in smernice za duhovni blagor vernikov, ki pristopajo k zakramentu sprave ter pomagati pri premagovanju morebitnih razlik in negotovosti v ravnanju spovednikov.

2. Cerkevni nauk glede zakonske čistosti

Proti številnim verskim zmotam, ki so se pojavile že v začetku življenja Cerkve, je krščansko izročilo vedno branilo vrednoto zakonske zveze in družine. Zakon, ki ga je Bog hotel v redu stvarjenja in mu je Kristus vrnil prvotno vrednost ter ga dvignil na dostojanstvo zakramenta, je zaupna skupnost ljubezni in življenja zakoncev, sama po sebi namenjena v korist otrok, ki jih jim bo Bog zaupal. Naravna zveza, ki je v korist tako zakoncev in otrok kot tudi same družbe, ni več odvisna od človeške volje.⁷

Krepost zakonske čistosti »vsebuje integriteto (celoto) osebe in integralnost (celovitost) podaritve«. ⁸ V njej spolnost »postane osebna in resnično človeška, kadar je zajeta v odnos osebe do osebe v medsebojni celotni in časovno neomejeni podaritvi moža in žene«. ⁹ Kolikor se ta krepost nanaša na intimne odnose zakoncev, zahteva, da upoštevajo »celotni smisel medsebojne podaritve in človeške roditve v povezanosti z resnično ljubeznijo«. ¹⁰ Zato je potrebno med temeljnimi načeli zakonskega življenja spomniti na »neločljivo zvezo dvojnega smisla zakonskega dejanja: smisla združitve in smisla roditve v zakonskem dejanju, ki jo je Bog določil in je človek ne sme svojevóljno pretrgati«. ¹¹

V tem stoletju so papeži objavili razne dokumente in ponovno predložili glavna moralna načela glede zakonske čistosti. Med njimi velja posebej spomniti na okrožnico *Casti connubii* Pija XI. (1930), ¹² številne govore Pija XII., ¹³ okrožnico *Humanae vitae* Pavla VI. (1968), ¹⁴ apostolsko spodbudo *Familiaris consortio* (1981), ¹⁵ pismo družinam *Gratissimum sane* (1994) in okrožnico *Evangelium vitae* Janeza Pavla II. (1995). ¹⁶ Prav tako moramo

spomniti na pastoralno konstitucijo *Gaudium et spes* (1965)¹⁷ in Katekizem katoliške Cerkve (1992).¹⁸ Poleg tega so, v skladu z omenjenim učiteljstvom, pomembni tudi nekateri dokumenti škofovskih konferenc kakor tudi spisi duhovnikov in teologov, ki so razvijali in poglobljali ta nauk. Primerno je spomniti tudi na zglede mnogih zakoncev, katerih prizadevanje, da bi živeli človeško ljubezen v krščanskem duhu, je največji prispevek za novo evangelizacijo družine.

3. Dobrine zakona in medsebojna podaritev

Po zakramentu zakona prejemata zakonca od Kristusa milostni dar, ki potrjuje in povzdiguje občestvo zveste in rodovitne ljubezni. Svetost, h kateri so poklicani, je prvenstveno darovana milost.

Osebe, ki so poklicane v življenje v zakonu, uresničujejo poklicanost k ljubezni¹⁹ v popolni podaritvi drug drugemu, kar ustrezno razodeva govorica telesa.²⁰ Iz medsebojne podaritve zakoncev izhaja kot temu primeren sad dar življenja otrok, ki so znamenje in krona zakonske ljubezni.²¹

Preprečevanje spočetja, ki neposredno nasprotuje posredovanju življenja, je izdajstvo in ponarejanje darovajske ljubezni, ki je lastna zakonskemu združenju: popači »vrednoto 'celostne' podaritve«²² in nasprotuje načrtu Božje ljubezni, pri katerem sta zakonca udeležena.

PRIROČNIK ZA SPOVEDNIKE

Ta Priročnik (Vademecum) je sestavljen iz enote izrekov, ki jih morajo spovedniki imeti pred očmi pri opravljanju zakramenta sprave, da bi tako mogli zakoncem uspešneje pomagati krščansko živeti njim lastno poklicanost k očetovstvu in materinstvu v njim lastnih osebnih in družbenih razmerah.

1. Zakonska svetost

1. Vsi kristjani morajo biti ustrezno poučeni glede njihove poklicanosti k svetosti. Poklicanost hoditi za Kristusom je namreč dana vsem, vsak vernik pa mora težiti k polnosti krščanskega življenja in k popolni ljubezni v svojem poklicu.²³

2. Ljubezen je duša svetosti. Po svoji pristni naravi ljubezen, dar, ki ga Sveti Duh vliva v srce, sprejema in dviga človeško ljubezen ter jo usposablja za popolno podaritev drugemu. Ljubezen stori, da postane odpoved sprejemljivejša, duhovni boj lažji, darovanje sebe bolj veselo.²⁴

3. Človek ne more zgolj z lastnimi močmi uresničiti popolnega darovanja sebe. To postane možno v moči milosti Svetega Duha. V resnici je Kristus tisti, ki razodeva izvirno resnico o zakonu; ko človeka osvobaja od trdosrčnosti, ga usposablja, da jo v polnosti uresniči.²⁵

4. Na poti k svetosti kristjan doživlja tako človeško slabost kot Gospodovo dobrohotnost in usmiljenje. Zato ključna vaja v krščanskih krepostih – tudi zakonske čistosti – temelji na veri, ki nam daje spoznanje Božjega usmiljenja, in na kesanju, ki ponižno sprejema Božje odpuščanje.²⁶

5. Zakonci uresničujejo popolno podaritev drug drugemu v zakonskem življenju in zakonski združitvi, ki jo v življenju kristjanov oživlja zakramentalna milost. Njihova specifična združitev in posredovanje življenja sta nalogi, lastni zakonski svetosti.²⁷

2. Nauk Cerkve o odgovornem starševstvu

1. Zakonci naj bodo potrjeni glede neprecenljive vrednosti in dragocenosti človeškega življenja; potrebno jim je pomagati, da bodo iz svoje družine naredili svetišče življenja: ²⁸ »v človeškem očetovstvu in materinstvu je Bog sam navzoč na drugačen način, kot pa se to dogaja pri vsakem drugem rojevanju 'na zemlji'«. ²⁹

2. Starši naj svoje poslanstvo sprejemajo kot čast in odgovornost, kajti, ko dajejo življenje novi človeški osebi, ustvarjeni po božji podobi in sličnosti, v Kristusu odrešeni in določeni na življenje v večni radosti, postajajo Gospodovi sodelavci. ³⁰ Prav v tej njihovi vlogi božjih sodelavcev, ki posredujejo božjo podobo novemu bitju, je veličina zakoncev, pripravljenih 'sodelovati z ljubeznijo Stvarnika in Odrešenika, ki hoče po njih nenehno večati in bogatiti svojo družino'. ³¹

3. Iz tega izhaja krščansko veselje in spoštovanje očetovstva in materinstva, ki ga gojijo kristjani. Novi cerkveni dokumenti to očetovstvo in materinstvo imenujejo »odgovorno«, da bi tako poudarili ozaveščenost in velikodušnost zakoncev glede njihovega poslanstva v posredovanju življenja, ki ima značaj večnostne vrednote, ter opozorili na njihovo vzgojno vlogo. Brez dvoma je naloga zakoncev, ki vsekakor potrebujejo tudi ustrezne nasvete, da preudarno in v duhu vere razmislijo (presoajajo) o številčnosti njihove družine in odločajo o konkretnem načinu, kako to doseči v spoštovanju moralnih načel zakonskega življenja. ³²

4. Cerkev je vedno učila, da je preprečevanja spočetij, torej dejanje, ki je načrtno oropano plodnosti, v sebi zlo. Ta nauk je potrebno sprejemati kot dokončen in nespremenljiv. Preprečevanje spočetij je v nasprotju z zakonsko čistostjo, je v nasprotju z dobrino posredovanja življenja (prokreativni vidik zakona) in medsebojno podaritvijo zakoncev (unitivni vidik zakona), zadaje rane resnični ljubezni in zanika vrhovno božjo vlogo v posredovanju človeškega življenja. ³³

5. Posebno in težko moralno zlo je v rabi sredstev, ki imajo abortivne posledice, s tem ko preprečujejo implantacijo komaj spočetega bitja ali pa odpravo spočetega bitja v začetku nosečnosti. ³⁴

6. Tako z antropološkega kot moralnega vidika pa je nekaj povsem drugega kot protispočetvena praksa ravnanje zakoncev, izhajajoče iz drugačnega pojmovanja osebe in spolnosti, ki v temeljni odprtosti daru življenja živijo intimno zakonsko življenje samo v neplodnih dneh in imajo za to glede na odgovorno očetovstvo in materinstvo resne razloge.³⁵

Izkustvo zakonskih parov, ki dolga leta živijo v skladu s Stvarnikovim načrtom in tedaj, ko imajo za to sorazmerno resne razloge, dopustno uporabljati metode, ki se upravičeno imenujejo »naravne«, potrjuje, da morejo zakonci živeti zahteve zakonske čistosti in zakonskega življenja celovito, složno in v popolni podaritvi.

3. Pastoralne smernice za spovednike

1. Glede vprašanj odgovornega starševstva mora imeti spovednik v odnosu do spovedancev pred očmi štiri vidike:

a) zgled Gospoda, ki je »sposoben skloniti se k slehernemu izgubljenemu sinu, k sleherni človeški bedi, predvsem pa k sleherni moralni bedi, grehu«;³⁶

b) modra previdnost glede vprašanj, ki se nanašajo na te grehe;

c) pomoč in ohrabritev spovedanca, da bo imel potrebno (zadostno) kesanje in se bo celovito spovedal velikih grehov;

d) nasvete, ki bodo na postopen način vse spodbujali na poti k svetosti.

2. Služabnik sprave naj ima vedno pred očmi, da je zakrament ustanovljen za može in žene, ki so grešniki. Zato bo sprejemal spovedance, ki pristopajo k spovedi, predpostavljajoč – razen jasnega dokaza o nasprotnem – njihovo dobro voljo, ki izhaja, čeprav v različni stopnji, iz ponižnega in skesanega srca (Psalm 50, 19), da bi se spravili z usmiljenim Bogom.³⁷

3. Ko k spovedi pristopa priložnostni spovedanec, ki že dalj časa ni bil pri spovedi in živi v splošno težkem stanju, ga je potrebno še pred neposrednimi in konkretnimi vprašanji glede odgovornega starševstva in na splošno glede čistosti poučiti, da bo te dolžnosti doumel v luči vere. Zato mu je potrebno v primeru, da je bilo priznanje grehov nepopolno in iz navade, pomagati, da bo svoje življenje presojal pred Bogom. S splošnimi vprašanji glede raznih kreposti in dolžnosti ter ob upoštevanju njegovih razmer³⁸ ga je potrebno neposredno spomniti na svetost (zakonske) ljubezni in na pomembnost dolžnosti glede rojevanja in vzgoje otrok.

4. Ko spokornik sprašuje ali morda le vključno išče pojasnitve glede določenih vprašanj, mora spovednik dati ustrezen odgovor, vedno pa modro in preudarno,³⁹ pri tem pa ne sme odobravati zmotnega mišljenja.

5. Spovednik je dolžan spovedance opozoriti na hude kršitve božjega zakona in jih pripraviti, da bodo sprejeli odvezo in Gospodovo odpuščanje s sklepom, da bodo zopet premislili in spremenili svoje ravnanje. Vsekakor pa ponovitev greha glede preprečevanja spočetja ni sama v sebi razlog za odklonitev odveze; le-te pa ni mogoče dati, če ni zadostnega kesanja in sklepa, da se greh ne bo ponovil.⁴⁰

6. Spovedanec, ki se spoveduje pri stalnem spovedniku, pogosto pričakuje več kot samo odvezo. Potrebno je, da ga spovednik usmerja, kar bo gotovo veliko lažje, če obstaja pristni in pravi odnos duhovnega vodstva, čeprav se ta izraz ne uporablja, kot pomoč in dopolnjevanje v vseh krščanskih krepostih in dosledno temu v posvečevanju zakonskega življenja.⁴¹

7. Zakrament sprave zahteva od spovedanca iskreno kesanje nad storjenimi grehi, formalno natančno spoved velikih grehov ter obljubo, da jih ob pomoči božje milosti ne bo več ponovil. Načelno ni potrebno, da bi spovednik spraševal o grehih, ki so storjeni v nepremagljivi nevednosti o njihovi hudobiji ali zaradi nehotene zmotne sodbe. Čeprav se takšni grehi ne prištevajo, ne nehajo biti zlo in nered. To velja tudi v primeru objektivnega zla v preprečevanju spočetij; le-to vnaša v zakonsko življenje slabo navado. Zato je potrebno, da se moralna vest na primeren način osvobodi tistih zmot,⁴² ki so v nasprotju z naravo popolne podaritve v zakonskem življenju.

Čeprav naj se oblikovanje vesti prvenstveno dogaja v splošni in posebni katezezi zaročencev, je potrebno vedno, tudi v zakramentu sprave, pomagati zakoncem, da se bodo spraševali glede specifičnih dolžnosti zakonskega življenja. Kadar koli spovednik meni, da je potrebno spovedanca kaj vprašati, naj to stori obzirno in spoštljivo.

8. Vedno veljavno načelo je, tudi v zadevi zakonske čistosti, da je bolje pustiti spovedance v dobri veri v primeru zmote, katere vzrok je subjektivno nepremagljiva nevednost, če se predvideva, da spovedanec, čeprav je pripravljen krščansko živeti, ne bi spremenil svojega ravnanja, marveč bi pričel formalno grešiti. Vendar mora spovednik tudi v teh primerih spovedancu, zlasti prek molitve, čim bolj približati poziv in spodbudo k oblikovanju vesti

ter nauk Cerkev, da bo glede teh zahtev tudi v osebnem življenju sprejel božji načrt.

9. »Zakon postopnosti« (lex gradualitatis) v pastoriali, ki ga ni mogoče razumeti kot »postopnost zakona« (gradualitas legis), ki hoče zmanjšati zahteve samega zakona, je v tem, da človek išče odločen prelom z grehom in vztrajno pot k popolni edinosti z božjo voljo in njenimi ljubečimi zahtevami.⁴³

10. Nasprotno pa je nesprejemljiv poskus, da bi pod izgovorom lastne slabosti iz nje naredili merilo moralne resnice. Od prvega oznanila Gospodove besede se kristjan zaveda, da obstaja neko »nesorazmerje« med naravnim in evangelijskim moralnim zakonom in človekovo sposobnostjo. Prav tako spoznava, da je priznanje lastne slabosti nujna in gotova pot, da se odprejo vrata božjega usmiljenja.⁴⁴

11. Tistemu, ki se je hudo pregrešil proti zakonski čistosti in se tega kesa ter kljub ponovnim padcem kaže pripravljeno, da se bo varoval novih grehov, naj se ne odreče zakramentalna odveza. Spovednik naj se izogiba tega, da bi kazal nezaupanje tako v božjo milost kot v pripravljenost spovedanca s tem, ko bi zahteval brezpogojna zagotovila, ki so s človeške plati nemogoča, glede nadaljnjega neoporečnega ravnanja.⁴⁵ To je v skladu s priznanim cerkvenim naukom in prakso, ki jo glede spovedancev, ki ponovno padajo v greh, zagovarjajo sveti učitelji in spovedniki.

12. Ko gre za spovedanca, ki je pripravljen sprejeti moralni nauk, posebej še če redno pristopa k spovedi in kaže zaupanje v njeno duhovno pomoč, je primerno vlivati mu zaupanje v božjo previdnost in ga podpirati pri tem, da samega sebe iskreno presoja pred obličjem Boga. V tem smislu je primerno ponovno presoditi trdnost razlogov, zaradi katerih se izogibljuje očetovstvu in materinstvu, in upravičenost metod, ki so jih izbrali za odlaganje ali preprečevanje novega spočetja.

13. Posebno težavo predstavljajo primeri sodelovanja pri grehu sozakonca, ki zakonsko združitev hote naredi nerodovitno. Najprej je potrebno razlikovati sodelovanje v ožjem pomenu besede od nasilja ali krivičnega vsiljevanja s strani enega izmed zakoncev, ki se mu drugi dejansko ne more upreti.⁴⁶ Takšno sodelovanje more biti dovoljeno tedaj, ko so skupno izpolnjeni naslednji pogoji:

1. da dejanje sodelujočega ni že samo v sebi nedovoljeno;⁴⁷
2. da obstajajo sorazmerno važni razlogi za sodelovanje pri grehu sozakonca;
3. da (nedolžni sozakonec) skuša pomagati sozakoncu s potr-

pljenjem, z molitvijo, ljubeznijo in s pogovorom, da bi opustil svoje ravnanje, kar ni nujno ravno v tistem trenutku in ob vsaki priložnosti.

14. S posebno skrbjo je potrebno presojati sodelovanje pri grehu v primerih, ko gre za rabo sredstev, ki morejo imeti abortivni učinek.⁴⁸

15. Krščanski zakonci so priče božje ljubezni v svetu. Zato morajo biti prepričani, da je s pomočjo vere in celo proti izkustvu človeške slabosti v zakonskem življenju z božjo milostjo mogoče spolnjevati božjo voljo. Da bi dosegli gospostvo nad samim seboj, je nujno potrebna pogostna in vztrajna molitev, prejemanje obhajila in zakramenta sprave.⁴⁹

16. Od duhovnikov se zahteva, da imajo pri verski vzgoji in v pripravi zaročencev na poroko v resnični zvestobi cerkvenemu nauku enotna merila tako glede samega pouka kot glede ravnanja v zakramentu sprave.

Škofje naj imajo glede tega vprašanja posebno skrb. Verniki se pogosto pohujšujejo zaradi pomanjkanja enotnosti tako v katehezi kot v ravnanju v zakramentu sprave.⁵⁰

17. Pastoralna zakramenta spovedi bo toliko bolj učinkovita, če bo združena s stalno in nadaljujočo se katehezo o krščanski poklicanosti k zakonski ljubezni in njenih razsežnostih veselja in zahtev, milosti in osebne zavzetosti,⁵¹ ter bodo v ta namen na voljo svetovalci in ustanove, h katerim bo spovednik lahko usmeril spovedanca, da bo dobil ustrezen poduk (spoznanja) glede naravnih metod (urejanja spočetij).

18. Da bi moralni nasveti glede odgovornega starševstva bili konkretno uresničljivi, je potrebno, da dragoceno delo spovednikov dopolnjuje kateheza. V to prizadevanje je upravičeno vključen tudi skrben pouk glede težine greha splava.⁵²

19. Glede odveze od greha splava obstaja trajna dolžnost, držati se predpisov cerkvenega prava. Če gre za iskreno kesanje in se je težko obrniti na ustrezno cerkveno oblast, ki ji je pridržana odveza cenzure, more v smislu kan. 1347 dati odvezo vsak spovednik in naložiti ustrezno pokoro ter opozoriti na dolžnost obrniti se na predstojnika, pri čemer lahko pomaga pri sestavi in dostavi dopisa.⁵³

SKLEP

Cerkev meni, da je zlasti v sedanjem času ena izmed njenih glavnih nalog oznanjevanje in uvajanje v življenje skrivnosti usmiljenja, ki se je v najpopolnejši obliki razodelo v osebi Jezusa Kristusa.⁵⁴

Mesto, kjer se na izreden način to oznanilo in uresničevanje izvršuje, je obhajanje zakramenta sprave.

Prvo leto triletne priprave na tretje tisočletje, ki je posvečeno Jezusu Kristusu, edinemu Odrešeniku sveta, včeraj, danes in jutri (prim. Hbr 13, 8), je lahko velika priložnost za pastoralnoprenovo in katehetsko poglobitev v škofijah in konkretno v romarskih svetiščih, kjer se zbirajo množice romarjev in se ob razpoložljivosti mnogih spovednikov obhaja zakrament sprave.

Duhovniki naj bodo vedno in popolnoma na voljo za takšno službo, od katere je odvisen večni blagor zakoncev, v veliki meri pa tudi sproščenost in sreča v sedanjem življenju. Duhovniki naj jim bodo v resnici žive priče Očetovega usmiljenja!

Vatikan, 12. februarja 1997

Alfonso kard. LOPEZ TRUJILLO
Predsednik
Papeškega sveta za družino

Francisco GIL HELLIN
tajnik

KRATICE

1. Drugi vatikanski cerkveni zbor (1962-1965)

- AA - L Odlok Apostolicam actuositatem - O laiškem apostolatu, 1965.
- GS - VU Pastoralna konstitucija Gaudium et spes - Cerkev v sedanjem svetu Veselje in upanje (1965)
- LG - C Dogmatična konstitucija Lumen gentium - O Cerkvi (1964)

2. Drugi dokumenti

- CA - OS Okrožnica Centesimus annus - Ob stoletnici (Janez Pavel II., 1991); Cerkveni dokumenti 45, Ljubljana 1991.
- CC Okrožnica Casti connubii (Pij XI., 1930).
- DM - BU Okrožnica Dives in misericordia - O božjem usmiljenju (Janez Pavel II., 1980), Cerkveni dokumenti 10, Ljubljana 1981.
- DS Denzinger-Schoenmetzer, Enchiridion Symbolorum.
- DV - DŽ Navodilo Donum vitae - O daru življenja (Janez Pavel II., 1987), Cerkveni dokumenti 36, Ljubljana 1987.
- EV - EŽ Okrožnica Evangelium vitae - Evangelij življenja (Janez Pavel II., 1995), Cerkveni dokumenti 60, Ljubljana 1995.
- FC - OD Apostolsko pismo Familiaris consortio - O družini (Janez Pavel II., 1981), Cerkveni dokumenti 16, Ljubljana 1982.

- GS – PD Pismo Gratissimam sane – Družinam (Janez Pavel II., 1994), Cerkevni dokumenti 54, Ljubljana 1994.
- HV – PČŽ Okrožnica Humanae vitae – O posredovanju človeškega življenja (Pavel VI., 1968), Ljubljana 1968.
- KKC Katekizem katoliške Cerkve, Ljubljana 1993.
- RP – SP Apostolska spodbuda Reconciliatio et paenitentia – O spravi in pokori (Janez Pavel II., 1984), Cerkevni dokumenti 25, Ljubljana 1985.
- SV – SR Okrožnica Splendor veritatis – Sijaj resnice (Janez Pavel II., 1993), Cerkevni dokumenti 52, Ljubljana 1995

OPOMBE

- ¹ AA – L, 11.
- ² Janez Pavel II., Apostolsko pismo *Familiaris consortio* – O družini, CD 16, Ljubljana 1981, 3.
- ³ Prim. prav tam, 58.
- ⁴ GS – VU, 49.
- ⁵ Janez Pavel II., Okrožnica *Dives in misericordia* – O božjem usmiljenju, CD 10, Ljubljana 1981, 13.
- ⁶ Upoštevati je treba abortivni učinek novih farmakoloških preparatov; (Prim. Janez Pavel II., Okrožnica *Evangelium vitae* – Evangelij življenja, CD 60, Ljubljana 1995, 13).
- ⁷ Prim. GS – VU, 48.
- ⁸ Katekizem katoliške Cerkve, 1992, 2337.
- ⁹ Prav tam.
- ¹⁰ GS – VU, 51.
- ¹¹ Pavel VI., Okrožnica *Humanae vitae* – O posredovanju človeškega življenja, Ljubljana 1968, 12.
- ¹² Pij XI., Okrožnica *Casti conubii*, 1930.
- ¹³ Pij XII., Govor na Kongresu zveze italijanskih katoliških babic (2. oktobra 1951); Govor *Fronti za družino in Združenju številnih družin* (27. novembra 1951).
- ¹⁴ Pavel VI., Okrožnica *Humanae vitae* (25. julija 1968).
- ¹⁵ Janez Pavel II., Apostolsko pismo *Familiaris consortio* (22. novembra 1981).
- ¹⁶ Janez Pavel II., Pismo *Gratissimam sane* (2. februarja 1994).
- ¹⁷ GS – VU (7. decembra 1965).
- ¹⁸ Katekizem katoliške Cerkve (11. oktobra 1992).
- ¹⁹ Prim. GS – VU (7. decembra 1965), 24.
- ²⁰ Prim. FC, 32.
- ²¹ Prim. KKC, 2378; prim. Janez Pavel II., Pismo *Gratissimam sane* (2. februarja 1994), 11.
- ²² Apostolsko pismo FC, 32.
- ²³ »V različnih načinih življenja in ob različnih nalogah uresničujejo eno samo svetost vsi, kateri se dajo voditi božjemu Duhu in kateri v poslušnosti nebeškemu Očetu v duhu in resnici molijo Boga Očeta,

- hodijo za Kristusom, ubogim, ponižnim in obloženim s križem, da bi si zaslužili deležnost pri njegovem poveljanju. Vsakdo pa mora v skladu s svojimi lastnimi darovi in nalogami brez obotavljanja hoditi naprej po poti žive vere, ki prebuja upanje in deluje po ljubezni« (LG – C, 41).
- ²⁴ »Ljubezen je duša svetostu, h kateri so vsi poklicani« (KKC, 826). »Ljubezen omogoča, da se človek uresničuje po odkritosrčni daritvi samega sebe: ljubiti pomeni dajati in sprejemati, kar se ne more ne kupiti ne prodati, ampak samo svobodno in medsebojno podariti« (Pismo GS, 11).
- ²⁵ Prim. Apostolsko pismo FC, 13.
- ²⁶ »Izpolnjevanje božje postave more v določenih situacijah biti težko, zelo težko: nikoli pa ni nemogoče. To je stalen nauk izročila Cerkev« (Janez Pavel II., Okrožnica Splendor veritatis, 102).
- »Zelo huda napaka bi bila sklepati..., da je moralna norma, ki jo uči Cerkev, le nek »ideal«, ki ga je potrebno pozneje prilagoditi, vskladiti in stopnjevati, kakor pravijo, glede na konkretne možnosti človeka, glede na vrednotenje raznih dobrin, za katere gre. Toda kakšne so »konkretne možnosti človeka?« O katerem človeku govorimo? O človeku, ki ga vodi poželjenje ali o človeku, odrešenim v Kristusu? Prav za to gre: za resničnost odrešenja v Kristusu. Kristus nas je odrešil! To pomeni, da nam je On daroval možnost, da v polnosti uresničimo resničnost našega bivanja; On je osvobodil našo svobodo od oblasti poželjenja. Čeprav odrešeni človek še greši, ni to zaradi nepopolnosti Kristusovega odrešenjskega dejanja, marveč zaradi človekove volje, ki beži pred milostjo, izvirajočo iz odrešenjskega dejanja. Božja zapoved je gotovo usklajena, glede na človekove zmožnosti in sicer glede na zmožnosti, ki so mu dane v Svetem Duhu; glede na človeka, ki more, čeprav pade v greh, vedno doseči odpuščanje in biti deležen navzočnosti Duha« (Janez Pavel II., Govor udeležencem tečaja za odgovorno starševstvo, 1. marca 1984).
- ²⁶ »Priznati svoj greh – če gremo še globlje v pojmovanje lastne osebnosti – priznati tudi, da sem grešnik, sposoben narediti greh in da sem nagnjen h grehu, je počelo, brez katerega ni vrnitve k Bogu... Za spravo z Bogom se dejansko zahteva in je v njej vključeno čisto zavestna in odločna ločitev od greha, v katerega je človek padel. To torej zahteva in vključuje opravljanje pokore v najpopolnejšem smislu besede: kesati se, skesanost pokazati, zavzeti konkretno stališče skesanega, to je takega, ki stopi na pot vrnitve k Očetu... V konkretnem stanju, v katerem ne more biti spreobrnjenja brez priznanja lastnega greha, Cerkev grešnega človeka v svoji službi sprave v vsakem primeru odkrito usmerja k pokori; se pravi, Cerkev hoče človeka privedi do spoznanja samega sebe« (Janez Pavel II., Apostolska spodbuda Reconciliatio et poenitentia, 13).
- »Ko se zavemo, da se ljubezen, ki jo ima Bog do nas, ne sutavi pred našim grehom in se ne umakne pred našimi žalitvami, temveč postane še bolj skrbna in velikodušna; ko smrt učlovečene Besede, ki je privolila v to, da nas odreši s ceno svoje krvi, tedaj nas prevzame hvaležnost: Gospod je zares bogat v usmiljenju, in pravimo celo: Gospod je usmiljenje« (Apostolska spodbuda RP, 22).

²⁷ »Vsesplošna poklicanost k svetosti velja tudi za krščanske zakonce in starše. Svojevrstno določenost dobiva zanje iz prejetega zakramenta in se udejanja v posebnem okviru zakonskega in družinskega življenja. Od tu izvira milost in zahteva po pristni in globoki zakonski in družinski duhovnosti. Navdihujejo jo velike resnice o stvarjenju, zavezi, križu, vstajenju in zakramentalnem znamenju« (Apostolsko pismo FC, 56).

»Prava zakonska ljubezen je povzeta v božjo ljubezen, usmerjata ter bogatita pa jo odrešeniška Kristusova moč ter zveličavno delovanje Cerkev; to dvoje naj bi zakonca učinkovito vodilo k Bogu in jima dajalo pomoč in oporo pri vzvišeni nalogi očeta in matere. Zato sta krščanska zakonca s posebnim zakramentom okrepljena in tako rekoč posvečena za dolžnosti in dostojanstvo svojega stanu. Ko v moči tega zakramenta spolnujeta svojo nalogo v zakonu in družini, prežeta s Kristusovim duhom, ki z vero, upanjem in ljubeznijo prešinja vse njuno življenje, tedaj bolj in bolj dosežata svojo popolnost in medsebojno posvečenje, s tem pa tudi skupno vedno bolj prispevata k pove

ličevanju Boga« (GS – VU, 48).

²⁸ »Toda Cerkev je trdno prepričana, da je človeško življenje, čeprav slabotno in trpeče, vedno sijajen dar božje dobrote. Proti pesimizmu in egoizmu, ki zatemlja svet, stoji Cerkev na strani življenja; v vsakem človeškem življenju zna odkriti sijaj tistega »da«, tistega »tako bodi«, ki je Kristus sam. Tistemu »ne« ki vdira v svet in ga tlači, postavlja nasproti ta živi »da« in brani s tem človeka in svet pred tistimi, ki se bore zoper življenje in ga dušijo« (Apostolsko pismo FC, 30).

»Družino je treba znova spoštovati kot svetišče življenja. V resnivi je sveta, saj je prostor, kjer se življenje, božji dar, sprejema in zoper vsakovrstne napade, katerim je izpostavljeno varuje; kjer se more v skladu z zahtevami pristne človeške rasti razvijati. Zoper tako imenovano kulturo smrti predstavlja družina središče življenja« (Okrožnica Centesimus annus, 39).

²⁹ Pismo GS, 9.

³⁰ »Bog, ki je dejal: »Ni dobro človeku samemu biti« (1 Mz 2, 18) in »ki je od začetka človeka ustvaril kot moža in ženo« (Mt 19, 4), je človeku hotel dati neko posebno deležnost pri svojem stvariteljskem delovanju in je moža in ženo blagoslovil z besedami: »Bodita rodovitna in množita se« (1 Mz 1, 28). Zato pravilno pojmovana zakonska ljubezen in celotni iz te izvirajoči način družinskega življenja – ne da bi podcenjevali druge namene zakona – težita za tem, da bi bili zakonci pogumno pripravljeni sodelovati z ljubeznijo Stvarnika in Odrešenika, ki po njih stalno razširja in bogati svojo družino« (GS, 50).

»Človeška družina je občestvo oseb, sled in podoba občestva Očeta in Sina v Svetem Duhu. Njena roditvena in vzgojna dejavnost je odsev Očetovega stvariteljskega dela« (KKC, 2205).

»Sodelovati z Bogom pri klicu novih človeških bitij v življenje pomeni prispevati pri posredovanju tiste božje podobe in sličnosti, katere nosilec je sleherni rojen iz žene« (Pismo GS, 8).

³¹ Okrožnica EV, 43; prim. GS, 50.

³² »Pri nalogi, ki jo imajo, da posredujejo in vzgajajo človeško življenje – v čemer je treba videti njihovo posebno poslanstvo – zakonci vedo, da so sodelavci ljubezni Boga Stvarnika in tako rekoč njegovi razlagalci. Zato bodo s človeško in krščansko odgovornostjo spolnjevali svojo nalogo in si v uboglivni spoštljivosti do Boga s skupnim preudarkom in s skupno prizadevnostjo ustvarili pravilno sodbo: ozirali se bodo pri tem tako na lastni blagor kakor tudi na blagor otrok, naj bodo že rojeni ali pa šele v bodočnosti pričakovani; pazili bodo tako na gmotne kakor tudi na duhovne življenjske razmere svoje dobe in svojega lastnega položaja; končno bodo upoštevali blagor družinske skupnosti, svetne družbe in Cerkve same. To sodbo si morajo pred Bogom napraviti navsezadnje zakonci sami. Pri svojem načinu ravnanja pa naj se krščanski zakonci zavedajo, da se ne smejo odločati samovoljno, ampak da jih mora vedno voditi vest, ki jo je treba usklajevati z božjo postavo; in biti morajo pri tem poslušni učiteljstvu Cerkve, ki to božjo postavo v luči evangelija verodostojno razlaga. Ta božja postava razodeva celotni pomen zakonske ljubezni, jo varuje in nagiblje k resnično človeški popolnosti« (GS, 50).

»Kadar gre torej za vprašanje, kako spraviti zakonsko ljubezen v sklad z odgovornim posredovanjem življenja, tedaj moralnost ravnanja ni odvisna samo od iskrenosti namena in od vrednotenja nagibov. To moralnost je namreč treba določati z objektivnimi merili, vzetimi iz same narave človeške osebe in njenih dejanj; in sicer so to merila, ki upoštevajo celotni smisel medsebojne podaritve in človeške roditve v povezanosti z resnično ljubeznijo, kar pa je nekaj mogočega samo tedaj, če zakonca z iskrenim srcem gojita krepost zakonske čistosti. Otrokom Cerkve, opirajočim se na ta načela, pri uravnavanju števila rojstev ni dovoljeno kreniti na pota, ki jih cerkveno učiteljstvo, ko razlaga božjo postavo, zametava« (GS, 51).

»Če se potem ozremo na fizične, gospodarske, psihološke in družbene pogoje, ugotovimo, da izvajajo odgovorno starševstvo tako tisti, ki se modro in plemenito odločijo za večje število otrok, kakor tisti, ki zaradi utemeljenih razlogov in v spoštovanju npravnega zakona sklenejo, da za določen ali nedoločen čas ne bodo imeli novega otroka.

Po tem, kar smo povedali, je utemeljeno, da je odgovorno starševstvo predvsem in tesno povezano z objektivnim npravnim redom, ki ga je postavil Bog in ki ga oznanja prava vest. Poslanstvo odgovornega starševstva tudi zahteva, da zakonca priznavata svoje dolžnosti do Boga, do samih sebe, do družine in do družbe, in to po pravilni lestvici vrednot.

Iz tega sledi, da zakonca pri posredovanju življenja ne moreta postopati samovoljno, češ, saj smeta sama in svobodno določati, kaj je zanju najbolj prav. Zoper to mišljenje izjavlja stalni nauk Cerkve, da sta dolžna svoje ravnanje prilagoditi ustvarjalnemu božjemu načrtu, ki ga izraža sama narava zakona in narava zakonskih dejanj« (Okrožnica HV, 10).

³³ Okrožnica *Humanae vitae* izjavlja, da je »treba zavreči vsako dejanje, ki bi v predvidenju zakonskega dejanja ali v njegovem poteku ali v njegovih naravnih posledicah imelo za cilj ali kot sredstvo za prepre-

čitev porajanja življenja«. Okrožnica dodaja: »Za upravičenost zakonskih dejanj, namenoma narejenih za nerodovitna, ni dovoljeno imeti kot veljavni sledeči utemeljitvi: treba je izbrati tisto zlo, ki je manjše; preprečujoča dejanja so s predhodnimi ali sledečimi rodovitnimi dejanji celota in so zato z njimi vred ena in ista nravno dobra dejanja. Res je včasih dovoljeno dopustiti manjše zlo, da se izognemo večjemu ali da pospešujemo večje dobro. Nikdar pa ni dovoljeno, tudi iz zelo važnih razlogov ne, delati slabo, da bo iz njega prišlo dobro. To se pravi, ni dovoljeno, da se volja odloči za nekaj, kar samo v sebi nasprotuje nraavnemu redu in je torej nevredno žloveške osebe, četudi se to zgodi z namenom, da se brani ali pospešuje blaginja posameznika, družine ali družbe. Moti se potemtak, kdor misli, da more zakonsko dejanje, samovoljno narejeno za nerodovitno, kar je samo v sebi nečastno, postati neoporečno zaradi celote rodovitnih dejanj vsega zakonskega življenja« (Okrožnica HV, 14).

»Kadar zakonca s preprečevanjem spočetja trgata ta dva smisla, ki ju je Bog Stvarnik položil v samo bitje moža in žene in v dinamizem njune spolne združitve, tedaj izpostavljata božji načrt samovolji in »manipulirata« ter ponižujeta človeško spolnost, – s tem pa sebe in zakonskega partnerja, – ker ji jemljeta naravo celostne podaritve. Takšno preprečevanje spočetja napravlja iz tiste govornice, ki naravno izraža celostno medsebojno podaritev zakoncev, objektivno protislovno govorico, ko ne gre več za celostno podaritev samega sebe drugemu. S tem ni le dejansko odklonjena odprtost življenju, temveč je zmaličena tudi notranja resničnost zakonske ljubezni, ki naj bi bila podaritev celotne osebe« (Apostolsko pismo FC, 32).

³⁴ »Človeško bitje moramo spoštovati in ravnati z njim kot z osebo že takoj od njegovega spočetja dalje in smo mu zaradi tega od tistega trenutka dalje dolžni priznavati osebnostne pravice, med katerimi je predvsem nedotakljiva pravica vsakega nedolžnega človeškega bitja do življenja« (Navodilo DV I, 1).

»Žal vedno bolj izstopa tesna povezava, ki obstaja na ravni miselnosti med uporabo kontracepcije in uporabo splava; to na vznemirljiv način dokazuje tudi izpopolnjevanje kemičnih preparatov, vložkov, cepiv v ta namen, ki se razdeljujejo z enako lahkoto kot kontracepcijska sredstva, delujejo pa dejansko kot sredstva za splav v prvem stadiju razvoja življenja novega človeškega bitja« (Okrožnica EV, 13).

³⁵ »Če torej zaradi fizičnih ali psiholoških pogojev zakoncev ali pa zaradi zunanjih okoliščin obstajajo resni razlogi za razmik med rojstvi, uči Cerkev, da je dovoljeno posluževati se naravnih menjav, ki jih imajo rodilne zmožnosti. Dovoljeno je torej rabiti zakonske pravice samo v nerodovitnih dneh ter tako uravnavati rojstva. Pri tem pa se ne smejo kršiti nraavna načela, ki smo jih pravkar razložili.

Cerkev je dosledna sebi in svojemu nauku, ko dupušča uporabo nerodovitnih dob. Je dosledna, ko obsoja kot nikdar dovoljeno uporabo sredstev, ki spočetju naravnost nasprotujejo, pa čeprav bi jih kdo uporabljal iz na videz poštenih in resnih razlogov. Med tem dvema primeroma je namreč bistvena razlika: v prvem primeru se zakonci

upravičeno poslužujejo naravne zmožnosti; v drugem primeru pa jo ovirajo, ker ima ta svoj naravni rodilni postopek. Res je, da so tako v prvem kakor v drugem primeru zakonci sporazumno odločeni, da se zaradi pametnih razlogov izognejo otroku in iščejo varna sredstva za to. Res pa je tudi, da se v prvem primeru samo odpovedo uporabi zakonskih pravic v rodovitnih dneh, ker zaradi upravičenih razlogov nova roditev ni zaželena; zakonskih pravic pa se poslužujejo v nerodovitnih dneh zato, da si izkažejo ljubezen in da varujejo medsebojno zvestobo. Ko tako delajo, pričajo za resnično in v celoti pravilno ljubezen« (Okrožnica HV, 16).

»Če zakonca ob upoštevanju nerodovitnih obdobij spoštujeta neločljivo povezavo med združitvenim in roditvenim smislom človeške spolnosti, se postavljata v službo božjemu načrtu in »uporabljata« spolnost v skladu z njeno prvobitno dinamiko »celostne« podaritve brez manipuliranja in ponarejanja« (Apostolsko pismo FC, 32).

»Delo vzgoje za življenje vključuje oblikovanje zakoncev za odgovorno porajanje. To v svojem pravem pomenu zahteva, da so zakonci sprejemljivi za Gospodov klic in ravnajo kot zvesti razlagalci njegovega načrta. To se dogaja z velikodušnim odpiranjem družine novim življenjem, in ostane tudi tedaj odprta za življenje in služenje življenju, ko partnerji iz resnih razlogov in v spoštovanju moralnega zakona odločijo, da se začasno ali za nedoločen čas varujejo novega rojstva. Moralni zakon jih v vsakem primeru obvezuje, da brzdajo težnje nagona in strasti in spoštujejo biološke zakone, vpisane v njihovo osebo. Tako spoštovanje v službi odgovornosti porajanja opraviči zatekanje k naravnim metodam urejanja rodnosti« (Okrožnica EV, 97).

³⁶ Okrožnica DM, 6.

³⁷ »Duhovnik, delivec pokore, nastopa »in persona Christi« (v osebi Kristusa) kakor pri oltarju, kjer obhaja evharistijo, in kakor pri vsakem drugem zakramentu. Kristus, ki ga duhovnik napravlja navzočega in ki po duhovniku udejanja skrivnost odpuščanja grehov, je tisti, ki nastopa kot človekov brat, usmiljeni, zvesti in sočutni veliki duhovnik, ki krepi, pastir, ki je odločen, da poišče izgubljeno ovco, zdravnik, ki zdravi in krepi, edinstveni učenik, ki uči resnico in kaže božja pota, sodnik živih in mrtvih, ki sodi po resnici in ne po videzu« (Apostolska spodbuda RP, 29).

»Ko duhovnik obhaja zakrament pokore, opravlja službo dobrega pastirja, ki išče izgubljeno ovco, službo usmiljenega Samarijana, ki obvezuje rane, očeta, ki čaka na izgubljenega sina in ga ob njegovi vrnitvi sprejme, pravičnega sodnika, ki ne glede na osebo in čigar sodba je hkrati pravična in usmiljena. Skratka, duhovnik je znamenje in orodje usmiljene božje ljubezni do grešnikov« (KKC 1465).

³⁸ Prim. Kongregacija sv. Oficija, Normae quaedam de agendi ratione confessoriorum circa sextum Decalogi praeceptum (16. maja 1943).

³⁹ »Duhovnik naj bo pri vpraševanju razsoeden in nevsiljiv, upošteva naj tudi stan in starost spovedanca in se varuje, da ne bo poizvedoval po imenu soudeleženca« (ZCP, kan. 979).

»Zato mora biti praktično vzgojno delo Cerkve vedno povezano z njemim

naukom, od katerega se ne sme oddaljiti. Zato z enakim prepričanjem ponavljam besede svojega predhodnika: Odlična oblika ljubezni do duš je, da v ničemer ne okrnemo zveličavnega Kristusovega nauka« (Apostolsko pismo FC, 33).

⁴⁰ Prim. Denzinger-Schoenmetzer, *Enchiridion Symbolorum*, 3187.

⁴¹ »Priznanje duhovniku je bistveni del zakramenta pokore: 'Spokorniki morajo pri spovedi navesti vse smrtne grehe, ki se jih po skrbnem spraševanju svoje vesti zavedo, pa naj bodo še tako skrivni ali pa storjeni le zoper zadnji dve od desetih božjih zapovedi, saj včasih ti grehi dušo bolj ranijo in so nevarnejši od očitno storjenih'« (KKC, 1456).

⁴² »Če pa je – nasprotno – nevednost nepremagljiva, ali če je zmotna sodba nastala brez odgovornosti nramnega subjekta, tedaj storjenega zla ni mogoče prištevati osebi, ki ga je zagrešila. Vendar pa zlo ostane kljub temu zlo, izguba, nered. Treba se je torej truditi za to, da se nramna vest znebi svojih zmot« (KKC, 1793).

»Na temelju nepremagljive nevednosti ali zmotne sodbe, ki je brez krivde, storjenega zla sicer ni mogoče prištevati osebi, ki to stori, kot krivdo; toda tudi v tem primeru ostane to neko zlo, nered glede na resnico o dobrem« (Okrožnica VS, 63).

⁴³ »Tudi zakonci so na področju svojega nramnega življenja poklicani, da stanovitno hodijo po tej poti, prežeti z iskrenim hrepenenjem in prizadevanjem, da bi vedno boljše spoznali vrednote, ki jih ščiti in pospešuje božja postana, pa tudi s pošteno in velikodušno pripravljenostjo, da bi te vrednote uresničevali v svojih konkretnih odločitvah. Vendar postave ne smemo pojmovati kot goli ideal, ki naj bo dosežen nekoč v prihodnosti. Morajo jo namreč umevati kot Kristusovo zapoved, da je treba težave premagovati z zavzetostjo. Zato tako imenovanega zakona postopnosti ali postopne poti ne moremo enačiti z postopnostjo samega zakona, kakor da bi v božji postavi obstajale različne stopnje in vrste zapovedi glede na različne ljudi in razmere. Vsi zakonci so po božjem načrtu v zakonu poklicani k svetosti; in ta vzvišena poklicanost se uresničuje v tisti meri, v kateri je človeška oseba sposobna odgovoriti božji zapovedi z vedrim duhom, zaupajoč v božjo milost in lastno voljo. Zato spada k pastoralnemu vodenju Cerkve to, da zakonci predvsem jasno priznavajo nauk okrožnice *Humanae vitae* kot vodilo za njihovo spolno življenje in si iskreno prizadevajo, da bi ustvarili ustrezne pogoje za izpolnjevanje tega vodila« (Apostolsko pismo FC, 34).

⁴⁴ V tej zvezi se odpira pravi prostor božjemu usmiljenju zaradi greha človeka, ki se spreobrne, in razumevanju za človeško slabost. To razumevanje nikoli ne pomeni spravljati v nevarnost merilo za dobro in hudo in ga ponarejati, da bi ga prilagodili okoliščinam. Medtem ko je človeško, da človek, ki je grešil, prizna svojo slabost in prosi usmiljenja za svojo krivdo, pa je nesprejemljivo stališče tistega, ki svojo slabost napravlja za merilo resnice o dobrem, tako da se more čutiti sam od sebe opravičenega, ne da bi se mu bilo treba začeti k Bogu in njegovemu usmiljenju. Takšno stališče pokvari nramnost celotne družbe, ker uči, da je mogoče dvomiti o objektivnosti nramne postave na splošno in da moremo tajiti absolutnost nramnih prepovedi glede

- določenih človeških dejanj, kar končno privede do tega, da pomešamo vse sodbe o vrednotah« (Okrožnica VS, 104).
- ⁴⁵ »Če spovednik ne dvomi o spovedančevi pripravljenosti in ta za odvezo prosi, naj mu odveze ne odreče in ne odloži« (ZCP, kan. 980).
- ⁴⁶ »Cerkve dobro ve, da pogosto eden izmed zakoncev trpi zaradi greha, kateremu ni sam vzrok, ko zaradi resnično važnega razloga dopušča sprevrženost obvezujočega reda, s katero prav tako ne soglaša in torej zanj ni kriv, čeprav se tudi v tem primeru zaveda, da zaradi zapovedi ljubezni ne sme opustiti, da bi sozakoncu odsvetoval greh in ga od njega odvrnil« (Pij XI., Casti connubii, AAS 22, 1930, 561).
- ⁴⁷ Prim. Denzinger -Schoenmetzer, Enchiridion Symbolorum, 2795, 3634.
- ⁴⁸ »Z moralnega vidika namreč nikoli ni dovoljeno formalno sodelovati pri zlu. Za tak način sodelovanja gre tedaj, ko je treba storjeno dejanje ali zaradi njegove narave same ali zaradi oblike, ki jo prevzema v konkretnih primeru, označiti kot neposredno udeležbo pri dejanju, ki je uperjeno proti nedolžnemu človeškemu življenju ali kot pristajanje na nemoralni namen glavnega storilca« (Okrožnica EV, 74).
- ⁴⁹ »Ta urejenost, iz katere odseva zakonska čistost, nikakor ne škoduje zakonski ljubezni, nasprotno, poglobi jo še z večjo plemenitostjo. Zahteva sicer stalen napor, toda zaradi njenega blagodejnega vpliva zakonci razvijajo svojo osebnost v celoti in se bogatijo z duhovnimi vrednotami. Družinskemu življenju prinaša sadove vedrosti in miru ter lajša rešitev drugih težav. Veča pozornost in spoštovanje do drugega zakonca, pomaga poročencem premagovati samoljublje, sovražnika pristne ljubezni, in jih hrabri za vestno izpolnjevanje dolžnosti. Ta red podeljuje staršem globljo in učinkovitejšo avtoriteto pri vzgoji otrok, ko otroci in mladina rastejo v pravem spoštovanju človeških vredno in v vedrem ter skladnem razvoju svojih duhovnih in čutnih zmožnosti« (Orkožnica HV, 21).
- ⁵⁰ Duhovniki, »zlasti tisti, ki poučujete moralno bogoslovje, vaša prva dolžnost je, da oznanjate odkrito ves cerkveni nauk o zakonu. Dajte pri izvrševanju svoje službe prvi zgled iskrenega pristanka, ki ste ga na znotraj in na zunaj dolžni cerkvenemu učiteljstvu. Veste namreč, da vas k pokorščini obvezujejo ne toliko dokazana dejstva, kolikor to, da luč Svetega Duha pastirje Cerkve posebej razsvetljuje, kadar razlagajo resnico.
- Ne spregledajte tudi, da je izredno važno za mir vesti in za edinost krščanskega ljudstva, da se na področju nraavnih kakor tudi dogmatičnih resnic vsi držijo cerkvenega učiteljstva in da govorijo isti jezik. Zato vam iz vsega srca ponavljam zaskrbljen klic velikega apostola Pavla: 'Bratje, rotim vas v imenu našega Gospoda Jazusa Kristusa: vsi govorite isto in med vami naj ne bo razprtij. Med seboj se dopolnjujeta v istem duhu in istem mišljenju'« (Okrožnica HV, 28).
- »Odlična oblika ljubezni do duš je, da v ničemer ne okrnemo zveličavnega Kristusovega nauka. Vedno pa mora to vernost spremljati strpnost in ljubezen, za kar je dal Gospod sam zgled s svojim ravnanjem z ljudmi. Prišel je, ne da bi svet sodil, temveč zveličal; bil je res nespravljiv z zlom, toda potrpežljiv in usmiljen z ljudmi. Naj v

svojih težavah zakonci vedno najdejo v duhovnikovi besedi in v srcu odnev Odrešenikovega glasu in ljubezni!« (Okrožnica HV, 29)

⁵¹ »Glede vprašanja o nravno pravilnem urejanju rojstev mora dandanes cerkveno občestvo prevzeti nalogo, da prebudi prepričanja in ponudi konkretno pomoč tistim, ki res hočejo svoje očetovstvo in materinstvo živeti odgovorno.

Ko Cerkev pozdravlja izsledke znanstvenih raziskav za natančnejše spoznavanje ciklov ženske rodovitnosti in spodbuja k odločnejšemu in obsežnejšemu razvoju takih študij, čuti obveznost, da z novim poudarkom opozori na odgovornost vse tiste – zdravnike, izvedence, svetovalce, vzgojitelje, zakonske pare -, ki morejo zakoncem učinkovito pomagati, da bodo uresničevali svojo ljubezen ob upoštevanju strukture in namenov zakonskega dejanja, ki to ljubezen izraža. To pomeni bolj obsežno, bolj odločno in bolj sistematično urejeno zavzetost za poznavanje, cenitev in uporabljanje naravnih metod pri načrtovanju spočetij.

Dragoceno pričevanje morejo in morajo dajati tisti zakonci, ki so si s skupnimi naporji za občasno vzdržnost pridobili zrelejšo osebno odgovornost za ljubezen in življenje. Kot piše Pavel VI., jim žGospod izroča nalogo, da ljudem razkrijejo svetost in blagodejnost takšnega zakona, ki medsebojno ljubezen zakoncev zedinja z njunim sodelovanjem z ljubeznijo Boga, Stvarnika človeškega življenja'« (Apostolsko pismo FC, 35).

⁵² »Od prvega stoletka dalje je Cerkev trdila, da je vsak izzvani splav moralno zlo. To učenje se ni spremenilo. Ostane nespremenljivo. Direktni splav, se pravi hoten kot cilj ali kot sredstvo, je v globokem nasprotju z noravno postavo« (KKC 2271; glej Kongregacija za nauke vere, Izjava o namernem splavu, 18. 11. 1974).

»Moralna teža namernega splava se pokaže v vsej svoji resnici, če se prizna, da gre za uboj, in še posebno, če se upoštevajo posebne okoliščine, ki so zanj značilne. Umorjeno je človeško bitje, ki se odpira življenju, to je najnedolžnejše, ki si ga je mogoče zamisliti« (Okrožnica EV, 58).

⁵³ Upoštevati je treba, da po samem pravu (ipso iure) pripada pravica odvezati v notranjem območju v tej zadevi, podobno kot pri vseh drugih cenzurah, ki niso pridržave Svetemu sedežu in v nerazglašeni primerih, kateremu koli škofu, tudi naslovnemu, škofijskemu ali kolegialnemu penitenciariju (ZCP, kan. 508), prav tako bolniškimi in zaporniškimi kaplanom ter kaplanom migrantov (kan. 566, & 2). Glede same cenzure v zvezi s splavom imajo po privilegiju pravico odvezati spovedniki, ki pripadajo ubožnim redovom in nekaterim sodobnim redovnim kongregacijam.

KAZALO

Uvodna beseda (Rafko Valenčič)	5
Predgovor k prvi izdaji (Angelo kard. Sodano)	9
Predgovor k drugi izdaji (Angelo kard. Sodano)	11
Uvod (Apostolska penitenciarija)	13
Janez Pavel II., SEDEM GOVOROV, APOSTOLSKO PISMO	21
I. ZAKRAMENT POKORE IN VZGOJA KRŠČANSKE VESTI	21
Apostolska penitenciarija in penitenciarji	21
Odpustki	22
Osebna spoved	23
Skupna odveza	23
Spoved, sredstvo svetosti	24
II. SPOVEDOVANJE – DOLŽNOST DUHOVNIKOV	25
Služba penitenciarjev	25
Dolžnost duhovnikov	25
Vzgoja spovednikov	26
Privilegirana služba	27
Zahtevna služba	27
III. VELIKONOČNI SMISEL POKORE	29
Nenehna in vztrajna predanost	29
Popolna predanost	29
Zakrament sprave	30
Zakrament vstajenja	31
IV. ZAKRAMENT SPRAVE – UČITELJ RESNICE	33
Oblast ključev	33
Nadnaravna pedagogija	33
Zvestoba Kristusu in Cerkvi	34
Zvestoba poslanstvu Cerkve	35
V. SRCE DUHOVNIKA SPOVEDNIKA KOT PODOBA KRISTUSOVE BLAGOSTI	37
Spovedniko so povezani s Petrovim sedežem	37
Povrnjen mir	38
Sveti in posvečevalci	38
Ponižnost in teološka ter psihološka kultura	39
Srce, ki je tako ljubilo ljudi	41
VI. SPOŠTOVANJE SPOVEDNE MOČEČNOSTI DO PRELITJA KRVI	43
Popolno žrtvovanje za duše	43

On, ki vidi na skrivnem	44
Obojestranska tankočutnost v zadržanosti	45
Primerna strogost kazni	45
Vstajenjsko veselje.....	46
VII. ZAKRAMENTALNA POKORA	
KOT ZADOŠČEVANJE IN PRENOVA DUHA.....	47
Žalitev Boga in nova vzpostavitev pravičnosti	47
Sorazmernost in nasprotnost pokore.....	49
Z molitvijo	49
...in dobrimi deli	50
V potu svojega obraza boš užival kruh.....	51
Janez Pavel II., PISMO KARD. WILLIAMU W. BAUMU: RESNICA	
O SPOVEDI – PRIDOBITEV SVOBODE IN DVIG DUHA.....	53
Kdor se povišuje, bo ponižan, in kdor se ponižuje, bo povišan ..	53
Ponižno priznanje: prezir greha in zmaga nad njim.....	54
Priznanje vseh smrtnih grehov	54
Spoznanje in zaupanje: jedro in moč sklepa	55
Zveličavna ljubezen.....	56
Duhovnik: spovednik in spovedanec	57
Papeški svet za družino: PRIROČNIK ZA SPOVEDNIKE	
O NEKATERIH VPRAŠANJIH ZAKONSKE MORALE	59
PREDSTAVITEV.....	59
UVOD.....	60
1. Namen dokumenta	60
2. Cerkevni nauk glede zakonske čistosti.....	62
3. Dobrine zakona in medsebojna podaritev	63
PRIROČNIK ZA SPOVEDNIKE.....	65
1. Zakonska svetost	65
2. Nauk Cerkve o odgovornem starševstvu.....	66
3. Pastoralne smernice za spovednike	67
SKLEP.....	71
Kratice.....	73
Opombe	75
Kazalo	85

Zbirka CERKVENI DOKUMENTI

Številka	naslov
1.	Papeški govori v Mehiki. Poslanica škofov iz Pueble (1979)
2.	Janez Pavel II., Okrožnica Človekov Odrešenik (1979)
3.	Papež Janez Pavel II., Na Poljskem (1979)
4.	Veselje in veličina življenja (1980)
5.	Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o katezezi (1980)
6.	Janez Pavel II., Na Irskem in v ZDA (1980)
7.	Janez Pavel II., Afriški govori (1980)
8.	Janez Pavel II., Govor v UNESCO (1980)
9.	Janez Pavel II., Sveti Benedikt (1981)
10.	Janez Pavel II., Okrožnica o božjem usmiljenju (1981)
11.	Janez Pavel II., V ZR Nemčiji (1981)
12.	Janez Pavel II., Na daljnem Vzhodu (1981)
13.	Janez Pavel II., Okrožnica o človeškem delu (1981)
14.	Mednarodno leto prizadetih (1982)
15.	Redovniki v Cerkvi (1982)
16.	Janez Pavel II., Apostolsko pismo o družini (1982)
17.	Janez Pavel II., Sveto leto odrešenja (1983)
18.	Duhovni poklici (1983)
19.	Nemški in francoski škofje o miru (1984)
20.	Janez Pavel II., V Avstriji (1984)
21.	Janez Pavel II., Apostolsko pismo o odrešenjskem trpljenju (1984)
22.	Smernice za vzgojo človeške ljubezni (1984)
23.	Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o redovništvu (1984)
24.	Navodilo o teologiji osvoboditve (1984)
25.	Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o pokori in spravi (1985)
26.	Janez Pavel II., Apostolsko pismo vsem mladim sveta (1985)
27.	Janez Pavel II., Okrožnica apostola Slovanov (1985)
28.	Dostojanstvo človeka, Bioetika (1985)
29.	VI. simpozij evropskih škofov (1986)
30.	Škofovska sinoda: 20 let koncila (1986)
31.	Navodila o krščanski svobodi in osvoboditvi (1986)
32.	Janez Pavel II., Okrožnica o Svetem Duhu (1986)
33.	Kristološka vprašanja (1987)
34.	Janez Pavel II., Okrožnica o Odrešenikovi Materi (1987)
35.	Ekleziološka vprašanja (1987)
36.	Navodilo o Daru življenja
37.	Janez Pavel II., Okrožnica o skrbi za socialno vprašanje (1988)
38.	Tisoč let krščanstva v Rusiji (1988)
39.	Veselo oznanilo evangelija in vzgoja v veri (1989)
40.	Janez Pavel II., Apostolsko pismo o dostojanstvu žene (1989)
41.	Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o krščanskih laikih (1989)
42.	Mir v pravičnosti (1989)

43. Škofje ZDA – Papeški svet: AIDS (1990)
44. O meditaciji: Študij cerkvenih očetov (1990)
45. Janez Pavel II., Okrožnica Ob stoletnici (1991)
46. Janez Pavel II., Okrožnica Odrešenikovo poslanstvo (1991)
47. MSK: Kateheza odraslih v krščanski skupnosti (1991)
48. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda Dal vam bom pastirjev (1992)
49. Škofovska sinoda o Evropi: Katoličani v Evropi (1992)
50. Papeški svet za družbeno obveščanje: Na pragu novih časov (1992)
51. Mednarodna teološka komisija: Eshatološka vprašanja (1993)
52. Janez Pavel II., Okrožnica Sijaj resnice (1994)
53. Ekumenski pravilnik (1994)
54. Janez Pavel II., Pismo družinam (1994)
55. Carlo Maria Martini, Cerkev in javna glasila (1994)
56. Direktorij za službo in življenje duhovnikov (1994)
57. Bratsko življenje v skupnosti (1994)
58. Janez Pavel II., Apostolsko pismo V zarji tretjega tisočletja (1995)
59. Cerkev in kultura (1995)
60. Janez Pavel II., Okrožnica Evangelij življenja (1995)
61. Komisija Pravičnost in mir pri SŠK, Izjave (1995)
62. Mednarodno leto žensk (1996)
63. Janez Pavel II., Okrožnica Da bi bili eno (1996)
64. Janez Pavel II., Govori v Sloveniji (1996)
65. Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda Posvečeno življenje (1996)
66. Papeški svet za družino, Človeška spolnost – resnica in pomen (1996)
67. Janez Pavel II., Govor na 50. generalni skupščini OZN (1996)
68. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Luč z Vzhoda (1996)
69. Papeški odbor za medn. evharistične kongrese: Evharistija in svoboda (1997)
70. Janez Pavel II., Papeški svet za družino, Zakrament sprave (1997)